

A „Vasárnapi Ujság“ hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. — Előfizetési díj január—juniusig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton a „Politikai Ujdonságokkal“ együtt csupan csak 3ft. pp. Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság“ kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Erkövy Adolf.

Bármily zajtalanul működjék is a valódi érdem, a szerénység leplébe burkolt tetterő és jóakarát : a méltánylás és elismerés előbb utóbb feltalálja s szeretettel öleli fel részrehajlatlan karjaira. Ime itt egy férfi, ki a munkában keresi a nemességet — ismerjétek, becsüljétek, kövessétek őt.

Erkövy Adolf született 1818-ban, tanulmányait Keszthelyen, Kaposvárott, Pécsen és Szombathelyen végezte.

1838-ban gróf Károlyi István szolgálatába lépett, hol számvevőségi s külgazdasági négy éves alkalmazás után, birtokigazgatósági, utóbb grófi titkár — 1848-ban a csongrádi és vásárhelyi uradalmak, 1851. óta pedig az összes birtok felügyelője lön.

Folyó évi mártius végével főtisztviselői hivatalát letette, az érdemet méltányolni tudó nemes gróf által bőkezűleg nyugdíjaztatva. — Lakását, leginkább gyermekei nevelése tekintetéből, Pestre teszi át, hol munkásságát főleg a gazdasági irodalomnak szentelendi.

E téren munkássága 1837-ben vette kezdetét, az „Ismertető“ című gazdasági közlönyben terjedelmesebb értekezéseket közölvén. — 1840-ben az Ismertető függelék-lapját „A gazdasági literatúrát“ szerkeszté. Dolgozott a „Magyar Gazda“ sa „Gazdasági Lapok“ban. 1843-ban keletkezteté a pestmegyei fiók-gazdasági egyesületet, melynek több éven át titoknoká volt, s az egyesület ezüst érmével tisztelte meg.

1845-ben a „Robot és dézma“ című pályamunkája 50 arany jutalmat nyert. „Homokkötés“ című munkáját a pestmegyei fiók-gazdasági egyesület 1846-ban adta ki, s az 1847-ben a „Ha-

szonbér-rendszer és népesítés“ ügyében kitűzött első jutalmat, 100 aranyat, az ő értekezése nyerte el.

A „Mezei gazdaság“ című nagy kézikönyvben a magyar gazdasági irodalom, hazánkban gazdasági egyesületek s intézetek történetére vonatkozó részt ő dolgozta.

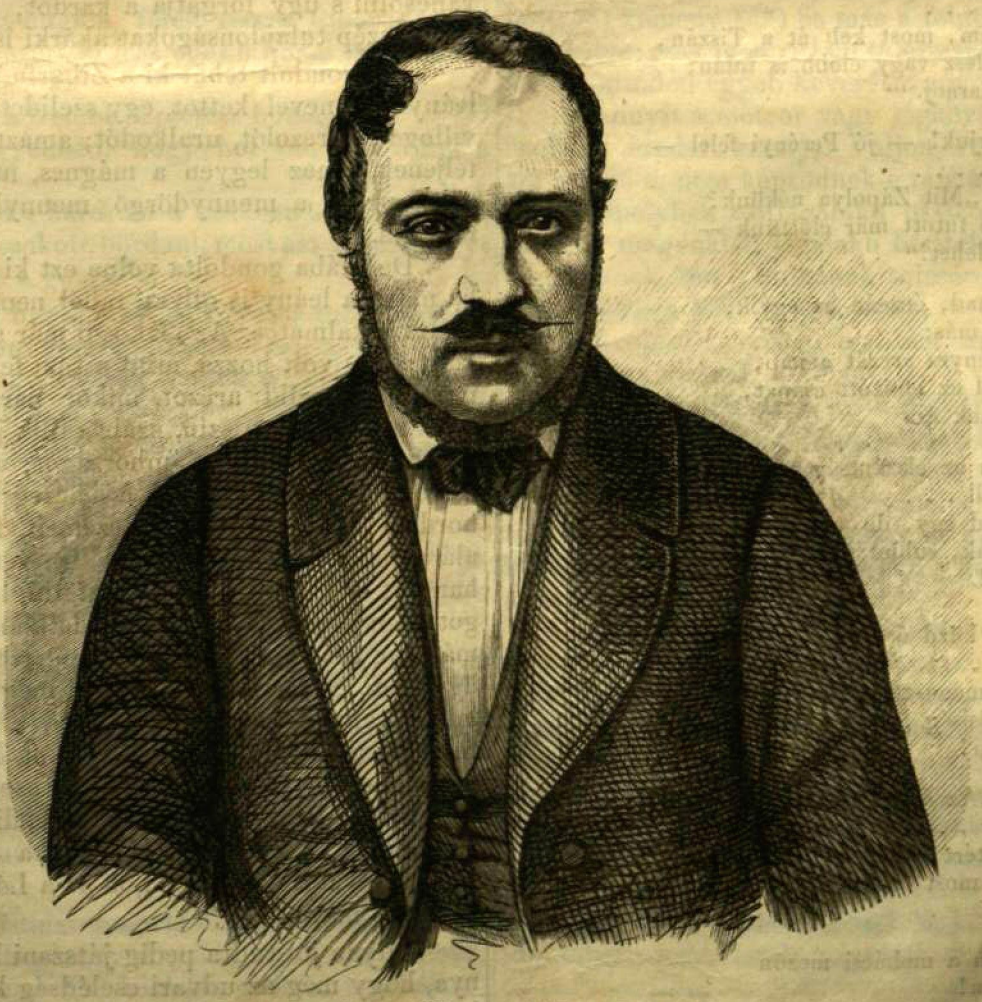
1855. évben a Royal agricultural society of England rendes tagul választotta. — Ugyanez évben Német-, Francia- és Angolországot, továbbá Belgiumot is beutazta, s a gőzerőműves cséplőgépeknek hazánkban elterjedésére sokat tett az által, hogy magának is két illy gépet vevén, jelszavához („in labore nobilitas“) híven, másoknak részért csépltetett. Ekkorig hazánkban 15, általában 8 lőerejű gőzerőműves cséplőgépet hozott be. Ugyan azokat repce cséplésre is alkalmazta.

Legujabban az Angolországból hozott malmokat hozta gőzerővel mozgásba, s hol azelőtt a lókinzó szárazmalom 4—8 lóval naponként csak 10—12 mérő örlési eredményt adott, most gőzerővel naponként 80—100 mérő örltetik, ugyan azon erő még egy fűrészes szerkezetét is hajtván.

Még 1852-ben a csongrádi tiszaszabályozási társulat elnökévé választatván, mint ilyen a folyó évi pesti nagy gyűlésben

képviselői minőségben vett részt. Ugyanakkor a nagy gyűlés jegyzőjévé választatott, s egyuttal tagja azon bizottmánynak, melynek feladata a Tiszaszabályozás által kiszáritandó ártér bizonyos időre adómentességét indokolni s véleményezni.

Ime ez rövid száraz vázlata a gyakorlat s a munka e kitünő férfiának. Nem szükség a mondottakat bővebben magyarázni, a

Erkövy Adolf.

tettek hangosabban szólnak minden phrasisoknál, s nekünk, kik őt a közönséggel közelebről megismertetjük, alig marad egyéb mondanánk hátra — mint hogy e hasznos irányu életnek adjon a jó ég minél továbbra erőt s egészséget.

S minden arra mutat, hogy a „*Falusi Gazda*“ című gazdasági folyóirat, melly jövő félévtől kezdve rendes heti lappá fog változni, valóban igen jó választásnak örvendhet Érkövy Adoliban, kit felelős szerkesztőül volt szerencsés megnyerni.

Perényi.

DALMADY GYÖZÖTŐL.

Hatalmas Szolimán haragja iszonyu,
Nincs hadának vége:
„Magyarok királya, föl csatára vélem,
A mint hogy egy Isten lakik fenn az égben,
Letiporlak végre!”

„Magyarok királya, e maroknyi haddal
Hova indulsz kérlek?
Sereged százezrek nagy tömege várja,
Egy ország bukása lesz merényed ára;
Mig időd van, térj meg!”

A király olly sápadt, rosz sejtelem bántja,
Szólana de nem mer:
„Ne busulj Perényi, szerencse van vélem!”
Szól Tomori büszkén, s haragos kezében
Megvillan a fegyver.

És halad a sereg, véres dicsőségen
Kalandozik lelke;
Nem felel Perényi, — néz a jövőndöbe,
S olly szomorú minden, a mi ott előtte
Feltűnik egy percze.

„Tajtékozó paripán honnan jössz jó fiu?
Egészen odavagy.” . . .
„Zápolya küld uram, most kelt át a Tiszán,
Pár nap múlva itt lesz vagy előbb is talán;
Csak addig várj, maradj.”

„Maradunk, megvárjuk! — jó Perényi felel —
Vidd az üzenetet” . . .
De felzug a sereg: „Mit Zápolya nekünk?
Nagyobb ellenség is futott már előttünk —
Nem várunk, nem lehet!”

S összecsap a két had, óceán az egyik,
Egy csepp hozzá a más;
Felleg mögé rejti fényes arcát a nap,
Ne lássa, mit művel az elbizott csapat,
Melly sirt egy honnak ás.

Még ég az arcokon az elzántság tüze,
A zászló még fennáll . . .
Tíz pogánnyal küzd egy, de a kardok éle,
A merre csak vágnak, suhintanak véle,
Mindenütt egy halál.

Szilaj paripáján ott küzd ő is elől,
Az ifju Perényi . . .
Szelid arcán a hit magasztos sugára
Átolvad az erő s hősiség lángjába —
Jaj, ki rá mer nézni!

Elrémül Szolimán: „Az ágyukat hamar!
Kanócot! Lőjete!” . . .
S hol még előbb a tért daliák taposták,
Huszezer hős sirján most az árva ország
Nemtője kesereg!

Huszezer hős szemén a mohácsi mezőn
Olyan mély az álom!
Győzelmes Szolimán, ne hagyd oda sátrad,
A halottak között hosszú árnyak járnak;
Jobb ott benn az ágyon . . .

„Millyen sötét éjjel, millyen rémes mező!” . . .
S szeme könnyben ázik . . .
A kit úgy keresett, végre megtalálja,
Elszorul belője, hang nem jó ajkára,
Csak zokog sokáig.

„Te is itt Perényi? . . . s az ifju halottnak
Elsimitja haját.
Azután elméláz, szomorun néz szerte —
Mennyi hős egy sorban! Oh mért hogy csak percze
Nem hallgattak reád!” . . .

Az istenhegyi székely leány.

Elbeszélés írta JÓKAI MÓR.

(Folytatás.)

Atyás Mózsés uram bizony nem volt boszorkánymester, sem bűvész; hanem csak hogy több esze volt, mint másnak. Biz ő a zihart sem fűtta, de régi tapasztalásokból, természeti jelenségekből meg tudta jósolni, mikor várhatni zivatart s meddig tart, ha eljön? a szemével sem tudta hizlálni a marhát, hogy kövérebb legyen, mint a másé, de tudta jól gondját viselni s nagy hatalmát sem annak köszönheté, mintha a szellemeket ismerte volna, de annál jobban ismerte az embereket.

Nem levén neki fiu ivadéka, hanem csak egy leánykája maradván, midőn felesége meghalt: így okoskodék magában: „ha én ezt a leányt szelid, jámbor szüzekének nevelem, majd ha egyszer kirántják alulam a gyékényt, neki jönnek a torzsalkodó szomszédok, kivetik a birtokából, elfoglalgatják a jószágát: ugy is szüntelen koczódnak a magyar urak; mondogatják: mit keres itt ez a csizmatalpnyi Aranyosszék a vármegyék közepében, a ki székely akar lenni, menjen Csikbe, Háromszékbe, Gyergyóba, Bágyonba s a hol még egyebütt szék van, ne hozza ide a székét; az a hamis vasfejű Ribarcz első lesz, a ki a gyöngye leányzót kifosztogatja birtokából s mi lesz azután az aranyosszéki Attila-utódból? az új fajta dentumoger ivadékok majd ugy megigázzák, jobbagyót csinálnak belőle . . . Ha pedig keményszívű, daliás amazont nevelek leányomból, akkor meg majd ugy megijednek tőle, hogy senki sem meri elvenni az istenadtát: akárkinek sem levén kedve olyan menyecskét látni feleségül, a ki egy egész vármegyének tud parancsolni s ugy forgatja a kardot, mint akármi férfi. Köszöni az ilyen szép tulajdonságokat akárki is a házastársában.”

Mit gondolt tehát ki a Ziharfuó? Azt gondolta ki, hogy egy leányából nevel kettőt, egy szelidet, kedveset, szemérmest; és egy villogót, harcrolót, uralkodót; amazt hadd szeressék, emettől hadd féljenek, amaz legyen a mágnes, melly a jó akarókat ide vonzza, emez pedig a mennydörgő mennykő, melly az ellenségeket elriaszsa.

De hiába gondolta volna ezt ki ilyen furfangosan a Ziharfuó; ha maga a leány is olyan fából nem lett volna vágva, a mi erre a czélra alkalmas. Az alakosdi már a gyermek lyánnak is megtetszett; esze volt hozzá, mint a tűz; fel tudta fogni teendőjét, mikor mutasson szelid arcot, mikor parancsolót; hogyan kell öltözni amahhoz, millyen szín, szabás illik jobban a szendességhez; miféle hajviselet jellemzi a jámborságot; viszont hogyan kell suhogni a selyemnek és bársonynak a délczeg amazon termetén, hogyan kell hordani fejét, szikráztatni szeméit, feltűzködni az aranyos kalpag alá tömött hajfonatait, félvállra vetni prémes kaczagányát? még hangját is ugy el tudta változtatni, hogy abban senki hasonlatosságot nem ismert fel; egyszer dallamos reszketeg, édesbús beszédű; másszor csattogó, mennydörgő szózatú. Mint Szendile gyöngye, ügyetlen, erőtlen teremtés, a ki még a késsel is megmetszi a kezét, mikor kenyeret szel; mint Lóna, kelevézhajigáló szilaj nő, ki keresztül vágja karddal a réz sisakot. Még ugyan az a kéz is egészen más vala. Ha valakinek bekötött szemmel kezébe adták volna: azt mondhatá elébb: „ez a szelid Szendile kacsója, ez a harmat, ez a bársony; csak csókra, czirógatásra való,” de ha aztán megszorítá vala azon kéz egyszer: „oh az a Lóna vaskeze, ez az öldöklő, emberigázó marok!”

Olyan jól tudta pedig játszani kettős szerepét a Ziharfuó leánya, hogy még az udvari cselédség közül sem jött arra a gyanúra is senki: hogy ez a két testvér talán egy lehetne: annyira megszokták Lóna büszke arcától remegni, uralkodó szavának engedelmeskedni, szeszélyeit tűrni; s Szendilének elpanaszolni, a mit nénjétől szenvednek, és szánakozni rajta, a ki maga legtöbbit szenved miatta s csak alattomban ápolja vigasztalja azokat, kikkel nénje olyan szigoruan bánik, enyhíti bajaikat, megosztja velük falatját, köntösét, de ugy hogy nénje meg ne tudja, a büszke Lóna.

Legjobban elvette pedig e játék azon jámbor emberek szemvilágát, a kik mint kérők jöttek a házhoz; azok örvöngtek a bájos Szendiléért s fáztak Lóna kegyetlen arcától, s törték rajta a fejüket, hogy lehetne őket elválasztani egymástól?

Hja, bizony az nem volt könnyű. Pedig nagyon egyenes volt az útja. Csak egy olyan derék legénynek kellett válnia, a kibe Szendile igazán belészeressen; a kit a mellett becsülni tudjon, a kinek karjára és lelki erejére rábizzhassa magát, akkor Lóna átengedi a tért Szendilének és nem kísért többé a világon.

De épen az volt a hiba, hogy ilyen legény nem akadt. Nem akadt pedig Mózsés ur egész világi életében; a próbára tett kérők vagy nem voltak elég szeretetreméltók, vagy volt bennük szeretet, de nem volt állhatatosság; s Lóna nem adta hozzájuk Szendilét.

A Ziharfuó azután egyszer elhagyta a földi életet, elköltözvén oda, a hol sokkal jobban módjában lesz a fergeteget fujni, s még *mind a két leány* hajadon fővel volt.

Annyi igaz, hogy Lónát nem is kérte még ez ideig senki. Tisztelték becsülték minden vidék emberei, de szerettek távol állni a keze ügyéből.

A mint a Ziharfuó lehunyta szemeit, nem lehetett félni megrontásától többé; a Vasfeő Ribarcz rögtön eljöttnek hitte azt az időt, mellyben odább lehet szoritani az Istenhegyi leányasszonyt, s behajtatta három gulyáját az aranyosszéki erdőkre s a pörös földön elkezdett szántatni erőhatalommal.

De mindjárt eleve megkapta a maga részére a leczkét, mert azonnal ott termett Lóna leányasszony a maga kopjás székelyeivel s szembeszállta pörlekedő szomszédjával. Az is fegyveres hadakkal yolt ott, s a mint meglátta a hajadont maga felé lovagolni, összekürtölé lovasait, abbahagyatta a szántást csatlósaival s ő is szemközt lovagolt rá.

Lóna férfias nyugalommal kérdezé a Vasfejű Ribarcztól:

— Mit akar kend azokkal az ekékkel itten, vicevajda uram? mit jön szántani a mi földünkre, feltudjuk mi azt hasogatni magunk is.

— Nem ugyan azt többet hugám, felelt vissza Ribarcz szomszéd, két felé törülve bajszát; azért jó lesz odább húzni innen azt a selyem rokolyát, mert besározódik.

Lóna pedig csak azért is közelebb léptetett hozzá.

— Talán nem tudja kegyelmed, hogy hol van közöttünk a határ.

Ribarcz oldalán volt ugyan kard, de a kezében szokás szerint egy nagy gerezdes buzogányt szokott hordani; most azt a buzogányt felemelte és odatartá Lóna elé a gombját.

— Ez a határ közöttünk hugám, la! ha egyszer tudni akarod. Ez a határdomb, a buzogányom gombja; addig érsz, a meddig az ér; addig nyujtód a pokróczot, a meddig ennek a furkóját látod; biz úgy.

Vasfejű Ribarcz addig hadonázott a buzogánnyal Lóna szeme előtt, míg a leány egyszer úgy kikapta a kezéből a buzogányt, mintha ott se lett volna.

Szerencséje Ribarcznak, hogy a rézpaizsa vele volt s hogy ámultában eszébe jutott azt a feje fölé emelni: mert az ádáz hajadon ugyancsak ököre fogta ám az elvett sulykot. Dörgött is aztán egyre Ribarcz paizsa a sűrű csapástól, miket Lóna egyremásra rázuhintott, minden ütésnél kiáltva: „nesze hát a határ! a magad határa, fogjad, vigyed, te mondtad!”

Ribarcz szomszéd csak türte egy ideig az ádáz kalapálást, de utoljára kezdett neki nem tetszeni a muzsika; a mint egy párt a keze szárára kapogatott, biz ő kapta magát, félre ugratott, hátára vetette a rézteknőt s elkezdett futtatni a leány elöl, a ki egész a határig üldözte ellenfelét lóháton.

Ribarcz népe látva ezt a futást, maga is megszaladt, nem várta be, hogy a székely legények kisasszonyuk példájára bebizonyítsák, hogy két vége van minden botnak. Ott hagyták ekéiket, marháikat; miket Lóna aztán nagy diadallal vitetett be Harasztosra.

Az elfutott Ribarcz maga elbeszélte otthon a vele történt veszedelmet, s mikor azt mondták neki, hogy mért nem rántotta ki a kardját, ha bántották; s üzte volna el magától azt a némbert; nagy mogorván monda: „jut is az eszébe az embernek, mikor az a leány a szeme közé villantja két szemét; de biz azt sem tudtam, élő vagyok-e avagy halott?”

(Folytatás következők.)

A légkövek- s tüzgömbökről. *)

Rasch után.

Ollykor tüzjelenetek vagy nagy zörej kíséretében kötömegek esnek a légkörből a földre, mellyek tartalom s alakra nézve egyéb földi ásványoktól egészen különböznek, és mellyek ismét majd az egyik majd a másik tulajdonságban egymástól annyira eltérnek, hogy a természetbuvár alig képes jegyeket feltalálni, mellyek mindannyira illenének.

De majd mindnyájan vastartalommal s szurok anyagu fényes eres kéreggel birnak. Majd forrók, majd izzók annyira, hogy volt eset rá, miszerint egy a légből hullott kő házat is felgyújtott. Nem ritkán egy nagy, kisebb s nagyobb köveket tartalmazó tömegeből állanak, mellyek tüzes gömbalakban hullanak a földre, s ezt érintve nagy pattanással bomlanak szét s a bennök rejlő köveket szétszórják.

Gyakran már a légből szétpattan, és ollyankor azon egyes kötömegek, mellyeket magában foglal, a földre hullanak.

Maga a tüzgömb nagy sebességgel halad előre, utjában tüzet s füstöt hintve, nem ritkán más apróbb tüzgolyók kíséretében, máskor ismét hosszú tüzes farkat von magával. Magasságuk, mellyről leesnek, nehezen határozható meg, valamint pályájok is különféle, ollykor igen rövid; gyakran nagy területeket s birodalmakat járnak át, néha nem is jutnak földünkre. Sebességök különféle, de mindenkor rendkívül nagy. Így egy 1676. év mart. 31-kén észrevett tüzgömb egy percz alatt 40 geograph. mérföldet haladott, — melly sebesség az Uran-éval egyenlő.

Néha a légkövek magánosan is, minden tüzes tűnemény s zörej nélkül, hullanak a földre. De akkor is nagyobbbrészt forrók vagy izzók, kérgök fekete s ugyanazon alkatrészekből állanak, gyakran puhák s egy épen történt olvadásból eredők, ugyannyira, hogy a testek, mellyekre esnek, rajtok jobbra tetemes nyomást hagynak hátra, mintha egy tüzgömb alkatrészeit képeznék. Pallas Sibiériában egy légkövet talált, melly 1400 fontot nyomott. Főalkatrészek mindig termékvas, melylyel kövecs, kőszén, sziksó, réz, cselely **) kemény ***) és más a földön is található anyagok vannak egyesülve; csak igen ritkán találtnak olly légkövek, mellyek tiszta vasból minden egyéb keverék vagy alkatrészek nélkül állnának.

S ennyit a meteor vagy légkövek tűneményéről. Mi most már azoknak eredeti kutfeje? Vajjon eredetök földünk légkörén kívül keresendő-e, nem képződnek-e tán a felhőkben mint az esőcseppek vagy hópolyhek csillagalaku összetételökkel, vagy mint a jégeső kemény magvakból jégalaku borítékokkal? Vagy tán földünkön képeztetnek, tán a vulkánok tölcseréi azon helyek, mellyekben tüz, füst s dörgés közt szülemlenek, és mellyekből a légkörbe felhajtva távoleső helyeken a földre hullanak? Vagy tán más világ-részeken támadnak, s követei azon világok egyikének, mellyeket az éj sötét egén világlani s örök pályájukat futni látunk?

Bizonyossággal s határozattan a tudomány, ezen kérdéseknek csak némellyikére képes tagadólag válaszolni. Állítólag igenlő választ bizonyossággal e felől soha sem nyerhetünk, minthogy a meteorokövek világrendi eredetűek, az az földünk légkörén kívül erednek, ámbár nem tudjuk hogyan s hol? s légkörünkön kívül természettudományunk nem terjed.

A tudományos kutatás a légkövek eredete s kufői felett különös sorsban részesült. Minden idő s nép történetirői meteorokövekről tesznek említést. Már a görög s római történetiróknál azok nyomaira akadunk, Thucydides s Herodot, Livius s Tacitus vastömegekről beszélnek, mellyek néha tüzjelenetek kíséretében a felhőkből aláesének, — de nem fürkészik ezen tűnemények okait s kufőit, sem az akkori idő sok-istenségével összhangzásba nem hozzák. Sőt a kínaiak történetkönyvei is a légkövekről emlékeznek. A középkor korszakirói azokról mint történeti tényekről tesznek említést, és az arabs irodalom is azokról szól. Mindamellett a mult században volt idő, midőn azok létele tagadatott, állittatván, hogy légkö-esések

*) A Vasárnapi Ujság figyelmes olvasói emlékezni fognak ezen lap 18 számában közölt azon hírre, melly szerint az april 15. dühöngött szélvihar alkalmával Kaba város határában — Biharmegyében — zúgó dörgés s fényjelenetek közt egy 6 fontos légkö esett le. — A légkövek (vagy igazabban *lebkö*) eredetéről főleg az újabb kor természettudósai sokat értekeztek. E végből nem lesz érdektelen erről többet tudni. Szerk.

**) A cselely (mangan, Braunstein-metall.) szürkés fehér, kevéssé fénylő s igen puha fém.

***) A kemény (titan) a mult század végén sötétszürke s jegőcztelen por alakjában különféle fémek- s kövekben találtatott fel.

soha sem történtek, midőn azon vélemény uralkodott, hogy a régi írók elbeszélései hibákon s csalódásokon alapulnak, midőn attól tartottak, hogy nevetségessé teszi magát az ember illyféle tüneményekről szólván vagy azok lételet állítván. A légkövek eséséről szóló okmányok megsemmisítettek, azon vastömegek, mellyeket az észlelők az állított tünemények igazságának bebizonyítására az okmányokhoz csatoltak, elvették. Ezen hitelenség és a történeti tények tagadása e tünemények magyarázatának lehetlenségéből keletkezett. A földön képezett kötömegekkel azokat megégyeztetni nem tudták, az ég ürébe tudományuk nem hatott fel, s boldogságnak tartatott ott fenn eredetük okait keresni, így inkább az egész tünemény a természettől eltagadtatott — bizonyára a legrövidebb ut, tudományos magyarázatokkal nem bajlódni. Ehhez járul, hogy légkövek ritkán esnek. Nem olly gyakori tünemények mint az eső, hó és jég, mint mennydörgés s villám; nem minden tartományban esnek, nem minden helyen, hanem azon légtüneményekhez tartoznak, mellyek ritkán adják elő magukat, s mellyek történetét egyedül okmányokból vagy egyes esetekből lehet tanulmányozni. S mindamelltt ezen mindennapi légtüneményeket sem tudjuk tisztán megfejteni.

1794-évben Chladni német természetbuvár ismét a légkövekről értekezik. — Eretnékül gúnyoltatva s megvettetve, kora természet-tudósait azok vizsgálataira felszólítja, lételet valóságát állítván egy iratot közöl, mellyben észlelései eredményét előadja. De a természet-tudósok legnagyobb része mégis azon véle-ménynél maradt, miszerint meteorokövek egyedül a mesék s azon csodák országába valók, mellyeket az ezer egy-éji mesékben olvasunk. De Chladni szerencséje, hogy kevéssel iratának közlése után több meteorokö esett. Most ez történeti tény volt, nem ollyan, melly a középkor vagy a régiség íróiból vala meritendő, hanem a század látható s tapintható ténye. Mindamelltt a tudósok legnagyobb része kételkedett — csak néhány német s francia tudós fogadá el Chladni nézeteit —, és midőn 1803-ban Normandia Aigle helységében új meteorokö esett, Párisban a maire jelentését kinevetvén, őt balga embernek tartották. Most a híres természet-tudós Biot Aiglebe utazván, a légből hullott köveket megszemlélé, s azok egy részét magával Párisba vivé. Ott vegytanilag megvizsgáltatván s felbontatván, mind az bebizonyult, mit előbb a légkövekről állítottak.

Alkatrészeik ugyanazok, formájok épen ollyan vala, mint azoké mellyekről a korszakírók említést tesznek, és nem volt anyag, sem ásvány a földön hozzájuk hasonló. Erről Biot egy iratot közöl. Biot kora legelső természettudósa volt — s most hittek neki. A légkövek többé nem tagadtattak, s Chladni nem vala rajongó.

Most azonban e kérdés körül forgott a vita: mik a meteorokövek, miként származnak s honnét erednek? Először is a legközelebb fekvő magyarázatra jövének, midőn a légkövek eredetét a légben földünk atmoszférájában keresték, de a felől tisztába jönni nem tudtak, hogyan támadhatnak, illy nagy, tömegek a légben, s miként jöhetnek a levegőbe a meteorokövek képződésére szükséges anyagok? E tárgyban a legmesésebb gyanítások által egyik természet-törvényt a másik után kellett felforgatniók, hogy ezen tüneményt csak némileg türethetően megmagyarázhassák. Végre is ezen eszmét

semmikép megfejteni nem tudván, abban hagyták. — Innét azon gondolatra jöttek, hogy a légkövek eredete a tűzhegyek tölcseireiben keresendő, s felteendő, miszerint a levegőbe felvettette, más távol eső helyeken ismét a földre hullanak. Ezen magyarázat elvetendő nem volna, ha meteorokövek olly tartományokban is nem estek volna, mellyekben tűzhegyek nincsenek, és ha a vulkánok kitöréseiben csak egyetlen egy anyagot találtak volna összetételére s tartalmára nézve hasonlót a meteoroköhöz. Kényszerülve lőnek tehát ezen véle-ményt is elhagyni és egy újat karolni fel, tudniük a meteorokövek eredetét földünkön kívül keresni, tehát felvenni, hogy világrendi eredetűek. Ez azon nézet, melly a már megállapított természettörvények egyikével sem ellenkezik, s melly legtöbb követőt — köztök Humboldt Sándort is — számlál. Azon kérdések, vajjon más világreszen származnak-e, — a hold vulkánai, azokat ki nem vetik, mivel azok tevékenységben már nincsenek —, vajjon egy s ugyanazon világtestből erednek-e, minthogy összetételeik mindenhol s egészen ugyanazonosak, vagy tán önálló világ-részek, mellyek mint más világreszek, körutjokat a világűrben megjárva, pályájukból kisodortatva és a föld nehézségétől vonzatva, a földre hullanak? — ezen kérdések megfejtésébe elmerülni hasztalan, minthogy minden errőli kutatás csak ismét új véle-ménnyel kez-

dődik. Hagyjuk ezt tehát abban, s tegyük a légköveket s tüzgömböket bizton azon természeti tünemények sorába, mellyeket a tudomány eddig megfejteni nem tudott, s az említett okból alig fog tudni valaha. *Füzesi.*

Pöstyéni fürdő.

E kies fürdőnek ritka erejű gyógyvize Nyitramegyében, a Vág partján fakad. Bőkezüleg osztá el a jótékony természet földünkön a forrásokat, mellyekből egészséges élet buzog fel; gazdagon ellátta a természet édes hazánkat is e megbecsülhetlen adományai-val, de a mivel egyben pazarul bánt, — fájdalom, — olly szűken mérte azt a másikban. — Adott hazánknak gyógyvizeket, de meg-

Pöstyéni fürdő.

tagadá tőlök azon ragyogó nevet, melly által idegen országok kevésbé hathatós vizei elhiresedvén, számos látogatót és magasztalót nyernek. *) Igy történt, hogy néhány év előtt még nevérol is alig ismertetett Pöstyén a külföldön, holott ezerek köszönheték már annak egészségüket. Valószínű azonban, hogy e fürdők már a rómaiak alatt is használatban voltak.

Ama hegylánc, melly a Vág keleti oldalát mintegy szegélyezni látszik, Pöstyén átellenében Banka falunál benyújtja sziklaormait a Vág vizébe s mintegy kifáradva a rögös utban, mohos bérceit megitatja. E sziklák kebléből buzognak fel a meleg források, még pedig olly csudálatosan, hogy nem a hegy tövében jönnek fel a föld színére, hanem a Vágot keresztülhasítván, a másik parton bújnak fel; mi onnét is kitűnik, hogy a légkeményebb télben is, midőn az egész folyam befagy, itt egy ölnyi széles vonal marad a hegytől a forrásokig, nyiltan a folyam felett gőzölögve, melly gőz a hideg légkörben vastag felhővé képződik.

Bizonyos, hogy a fürdő összefüggésben áll a Vág földalatti forrásaival, mivel a fürdőben a szerint nevededik a hőség, a mint

*) Bocsanat, az nem a természet hibája, hanem a magunké, s különösen azon tisztelt tulajdonosoké, s bérlőké, kik gyógyfürdőink célszerűsége és kényelme érdekében nem tettek semmit s még most is igen keveset törődnek vele. Szerk.

áradnak a folyam vizei, s némelykor annyira, hogy olykor fürdeni sem lehet. Hévmérséke a viznek 48—50 foknyi Réaumur szerint, tehát olly nagy, hogy benne a tyukot is meg lehet kopasztani; azért csak hideg víz vegyítése mellett lehet fürdésre használni. Színe nem egészen tiszta; ize, ha meghül, semmiben sem különbözik a közönséges ivó víztől. Állomány-részei: csodasó, keserű só, gipsz, konyhasó, szénsavanyos mész, szénsavanyos keserű föld, kavicsföld, vékony kénköves szesz, alkali föld. Hatása legjótékonyabb a szélütött, vagy más szerencsétlenség által elzsibbadt tagok gyógyításában, továbbá a szaggatásokban (rheumatismus,) reszketésben, régi sebek, csipő fájdalom, s mint némelyek állítják, a szemfájásban is, az igazi köszvényben azonban nem sokat segít. Ezen vizet főképen csak fürdésre, azaz: külsőképen használják, belsőképen csupán az orvosok javaslatára.

A pöstyéni fürdő csak az utolsó 40 év alatt kezdett hírbe jönni, ugyanarra, hogy most már idegenek is fürdenek benne, kivált mióta gróf Erdődy József nagy költséggel felállíttatá a szükséges épületeket. A fürdő-épület fel van osztva kád- és álló fürdőre (Gehbad). A kád fürdőben 28—30 káddal bíró fürdő-szobák találtnak s csövek segédelmével a víz melegségét kiki tetszése szerint mérsékelheti. Az állófürdő, hol együtt fürdenek, ismét 4 osztályra oszlik, a magasabb s alsóbb rendűek számára, végre az iszap-fürdő (Schlammbad), melly

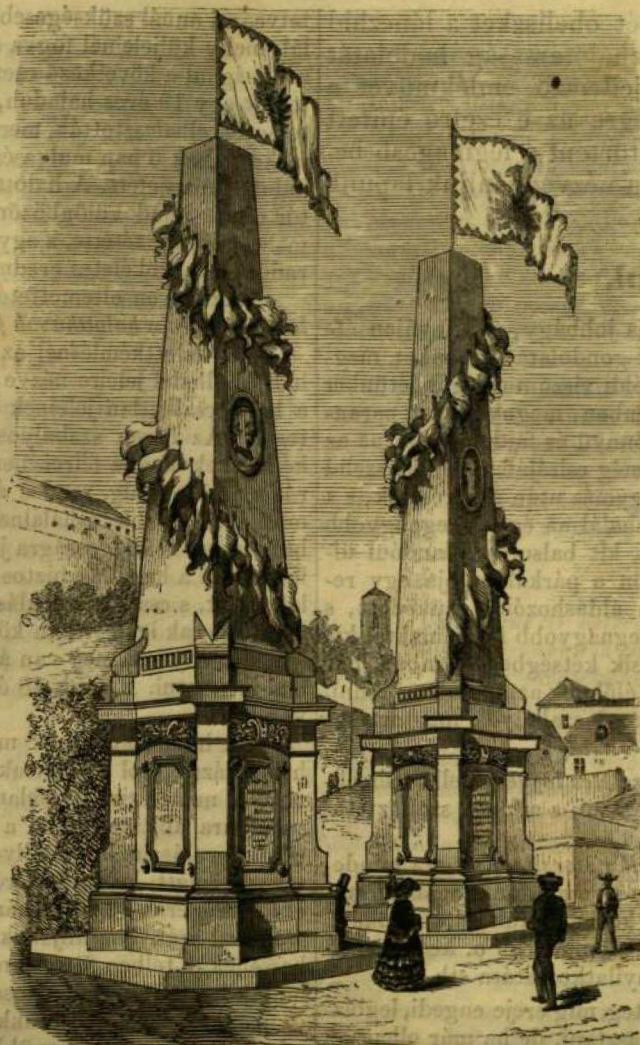
legmelegebb s tőszomszédságában van a kutba foglalt forrásnak. Egy nagy vendégfogadó, s a közellevő parasztházak, mellyek az 1822-iki égés után csinosan épültek, fogadják a vendégeket, egy kávé-ház és tánczterem, nem különben az azt környező liget szolgálnak mulató helyül. Az újabb épületek nagyobb kényelmet nyújtanak minden rangú látogató betegeknek; azonban nem tagadhatni, hogy még sok kényelem hiában kerestetik, melly más fürdőkben bőven található, s itt is könnyen meglehetne.

1599-ben a törökök lépék meg ezen fürdőt, épen akkor, midőn nagyszámu vendégek valának összegyűlve; sokat levagdaltak, többeket rabságra vittek. Szintén fürdés ideje alatt lépé meg 1813-ben a Vág hirtelen áradása, nem kevés embert fulasztván oda mind a vendégek, mind a falusi lakosok közül, kik hiában keresének a beszakadozó házak tetején menedéket. Csak nagy szorgalommal lehetett ismét az elborított fürdőt helyreállítani, hogy a következő esztendőben végződött háborúban megsebesült harczfiak használhassák.

K...ly J...s.

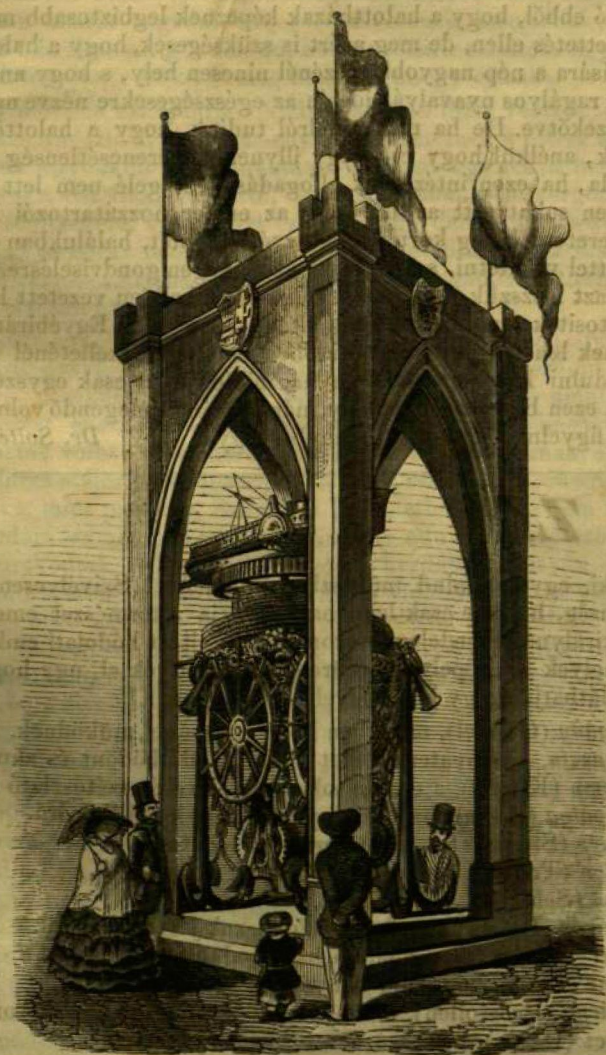
Hódolati jelvények Budán május 4-kén.

Lapunk mai száma közli azon fel-tünőbb emlékműveket, mellyek *Ó cs. k.* Felségeik ünnepélyes bevonulása alkalmára Buda városában emel-tettek. A mellékelt rajzok három illy művet ábrázolnak u. m.

Budai hódolati jelvények:

I. Buda város által emelt két obeliszka a lánczhid és alagut közti téren.

II. A Dunagőzhajótár-aság emlékműve a budai várba vezető úton.

III. Az ideiglenes vizivárosi kapu.

Buda város által emelt 14 lábnyi magas két obeliszket a lánczhid és alagút közti téren, továbbá a Dunagözhajótársaság hódolatát jelképező s a társaság irányát ügyesen jellemző emlékművet a várba vezető új ut főkanyarulatánál s végre az e célre épített ideiglenes vízvárosu kaput, mellyen által történt a legmagasb bevonulás és Buda várába. Részletes leírásra nézve ajánljuk lapunk f. évi 19-ik számát.

Halottaink körül.

Szegény és gazdag, tudatlan és tudós, ur és jobbágy, mindnyájan át-
lépjük a halál küszöbét. Borzadással tölti el ennek gondolata keblünket, meg-
rázkódtatja egész valónkat, bár a hit, miszerint földi viszontagságos létünket
örök boldogsággal cseréljük fel, itt is mint mindenben, megnyugvást paran-
csol. A halál nem egyforma minden alakában. Könnyű és fájdalomtalan az az
élet első korszakában, hol a magasabb öntudat még csirájában rejlik, szelid
a huzamos életpálya végén, midőn az erők már egymás után elenyésztek, s a
tagok sorban felmondják a szolgálatot. Néha a halál az égnek legnagyobb
adományaként tekintendő, s a szerencsétlen előtt, kit balsorsa állandóul ül-
dőzött, várva várt vendég. Nehéz ellenben midőn a párkák ollója egy re-
ményteljes élet fonálát metszi el, melly körében áldáshozólag működött, s
midőn a beteg eszméletének megtartása mellett a legnagyobb fájdalomtól ki-
noztatik, vagy hozzátartozóinak jóvendője iránt esik kétségbe. Azonban, bár
miképen történik is a halál, kötelességében áll az élőknek azt csendessé tenni,
s boldog kimulást eszközölni. E végre mi következő szabályok megtartását
látnok ajánlatosnak.

1. *A szoba, hol a haldokló fekszik, csendes, setétes legyen, kellő mérsék-
lettel bírjon. Az ablakokra függönyöket kell akasztani, s a leget szellőztetés
által megújítani.*

2. *Testet és lelket tökéletes nyugalomban kell részesíteni. Ágya minde-
nek fölött kényelmes legyen, hogy az testét ne nyomja, ne rongálja; szo-
morú képet ne mutassunk előtte, szenvedélyeit ne korbácsoljuk fel, sőt inkább
figyelmét kellemes és érdekes tárgyakkal foglaljuk el, minők p. o. kedvencei-
nek emlegetése, rangos személyek részvételének kinyilatkoztatása stb.*

3. *Kellő helyzetet adjunk a haldoklónak. A beteg, míg ereje engedi, legbiz-
tosabban ki tudja magának a kellő testtartást választani, de ha már elhagyta
ereje, nekünk kell ezen gondoskodást átvennünk. A haldoklóra nézve leg-
kéjelmesebb helyzet hanyatt vagy jobb oldalon fekünni, mivel a légzés ezen
esetekben legszabadabb. Vannak azonban nyavalyák, mellyek egészen más-
helyzetet igényelnek. Így péld. a mellvízkórok baja enyhül, ha ők félig ülő-
helyzetbe tételnek, az alhas bántalmainál a hason, más mellbetegségeknél el-
lenben a bal oldalon fekvés ajánlatos.*

4. *Semmi olyast nem szabad a haldokló körül elkövetni, mi a halált siet-
tethetné. Ide soroljuk azon helytelen szokást, miszerint a haldoklók feje alól a
párnák ki szoktak rántatni, azon czélből, hogy a kimulás könnyíttessék. De
ha meggondoljuk, hogy a legtöbb haldoklónál fej és mell van leginkább bán-
talmazva, jelesül vérpangások vagy torlódások által, s ha tudjuk azt, hogy a
beteg mintegy ösztönszerűleg keres fejének és derekának magasabb helyzetet,
magunktól is beláthatjuk, hogy ezen eljárással csak a beteg veszedelme lehet
összekötve.*

5. *A haldoklónál minden kiválasztás megszűnőn, a száftárszék is kiszá-
radnak, a honnan csaknem minden haldokló eped az ital után. Szenvédése-
inek enyhítésére azért gyakran megkell őt vízzel kínálni, s ha nyelni nem tudna,
legalább ajkait és nyelvét megnedvesíteni.*

6. *Ha a beteg kiadta végső lehelétét, környezetén halálcsend uralkodjék, a
lármának, zokogásnak, fajveszélésnek, ráborulásnak, sat., el kell maradni.
Minden érzékek közt legkésőbb hal el a hallás, s gyakran a haldokló még
eszmélettel bír, anélkül, hogy azt sejtjenők. — A kimulás után a halott 10—
12 óráig maradjon fekhelyén, rendesen betakarva, s biztos személy által őriz-*

tetve, mi annál szükségesebb, mert a tapasztalat tanítja, miképen van álha-
lál, melly küljeleivel fogva az igazival fölcserélthetők. Alljon itt ennek bi-
zonyságául a következő esemény. 1825-ben Hárlemben Hollandiában megbete-
gült egy 19 éves hajadon, s 4 nap mulva meghalt. Koporsóba tették, de a
temetést elhalasztották, mert a távol lakó anya még egyszer akará látni gyer-
mekét. Csak 6 nap mulva érkezett meg, s rokonai kíséretében azonnal kedves
halottjához sietett. A halotházba megérkezve az arez színét a halálsárgulatól
egyre mind különbözőnek találták. Orvos hivatott, ki a hullát azonnal
meleg fürdőbe tette, s egyéb alkalmas szereket is használván, 5 óra mulva fá-
radozásával tökéletes eredményt vívott ki, s a leány az életnek visszaadott.

Az eleven eltemetés kikerülésére két mód van divatban, t. i. a *hal-
lathémlés* és a *halotházak felállítása*.

A halothémlésnél az arra kirendelt orvos köteles minden hullát a va-
lódi és álhalál jeleire nézve megvizsgálni, s általában arról gondoskodni, hogy
a halál csalhatlan jeleinek bekövetkezése nélkül semmiféle halott el ne temet-
tessék. Az ilyen szabályos és orvosok által vezetett lelkiismeretes halothé-
mlésnek haszna félreismertetlen: mert a mennyiben a halottnak, ezen eljá-
rás megtörténteig, rendes ágyában kell maradni, minden embertelen bánás-
mód kikerültek, a halálnak netaláni erőszakos neme fölfedeztetik, sőt más
bűntények is világosságra jöhetnek. De meg kell itt jegyeznünk, hogy a ha-
lathémlő a halálnak biztos jeleire figyelettel legyen, mert a jelek ngyon csa-
lékonyak, s csak a rothadás bekövetkezése döntő. Ezen változás 72 óránál ha-
marább csak igen ritkán következik be, s épen azért a legtöbb művelt állam-
ban törvényesen meg van állapítva, hogy ezen idő előtt a halottat nem sza-
bad eltemetni. Nálunk 48 órára van ez szabva, de igen sokszor ezen idő sem
váratik be.

A halothémlésnek minden hiányait elenyésztetik a kellően szervezett
halotházak, hol a halottak a bekövetkezett rothadásig tartatnak és őriztet-
nek. A nemessivű Hufeland ebben is utat tört, 1791-ben Weimárban az ő
tanácsára állítatván fel a legelső halotház. Kevés helység követte azóta e
példát, valószínűleg az ilyen épületek felállításával együttjáró tetemes köl-
tekezés miatt, holott közérővel ezt is, mint sok más jótékony czélok kivételét
el lehetne érni. A halotházaknak következő szerkezettel kell birni: 1. a nép-
számmal arányban álljanak; 2. a halotházak az ör szobájából áttekinthet-
hessenek, s tölben fűtessenek, és szelepek által a lég bennök újittassék; 3. a
hullák hosszú és széles kosarakban szalmára helyeztetnek, s kéz és lábujjaik
gyűrűkkel vagy gyűszűkkel láttatnak el, mellyek a hozzájuk erősített zá-
nórnál fogva csegetttyűkkel vannak összeköttetésben. Szájuk elé is oly
készület alkalmaztatik, melly a legkisebb légzésre mozgásba hozathassék;
4. az öröknek kötelességében áll a halottakat meglátogatni, és pedig annál
gyakrabban, minél tovább kimarad a rothadás; 5 az életnek legkisebb jeleire
megkezdetnek az élesztési kísérletek, mellyek eszközei az őrszobában mindig
készen állnak; 6. a temetés csak a rothadás teljes bekövetkeztével történik.
Egyébiránt a halotházak a helységtől távol helyen kell felállítani, s annak
használatát kinek kinek szabad akarására bízni.

Látható ebből, hogy a halotházak képeznek legbiztosabb menhelyet az
eleven eltemetés ellen, de meg azért is szükségesek, hogy a halottnak kellő
ideigi eltartására a nép nagyobb részénél nincsen hely, s hogy annak háznál
tartása, főleg ragályos nyavalyák idején az egészségesekre nézve nagy veszély-
lyel van összekötve. De ha más oldalról tudjuk, hogy a halottörök évekig
működhetnek, anélkül hogy csak egy ilyenemű szerencsétlenség előfordulna
is, nem csoda, ha ezen intézetnek elfogadása eddigelé nem lett általánossá,
mire különben sokat tett az is, hogy az ember hozzátartozói iránt, kiket
életükben szeretett, beteg korukban részvétellel ápol, halálukban sem szűnik
meg kegyelettel viseltetni, s nem bizza őket idegen gondviselésre. Ezeket ösz-
szevéve, mi azt hisszük, hogy az orvosok által kellően vezetett halothémlés
elegendő biztosítékot nyújt az eleven eltemetés ellen. Egyébiránt az is igaz,
miképen ennek lehetőségét az újabb időben némelyek kelleténél gyakrabban
látták előfordulni képzalotokban, de ha milliók közt csak egyszer is mutat-
kozott volna ezen borzasztó esemény, már magában elegendő volna arra, hogy
a hatóságok figyelmét komolyan igénybe vegye. Dr. Soltész János.

T Á R H Á Z.

A bányavárosok hódolati jelvénye.

Felső-Bánya (Szatmár), május 12.

Csaknem minden város, helység és vidék, melly nem esett a legmagasb
császári körutba, képviselőileg résztvenni ohajt az általános nemzeti örömben;
minden hű alattvaló egy-egy hála-tisztelet, hódoló üdvözlés s emlékkoszorut
nyújtand át az ohajtva várt Császári Párnak.

A „B. H.“ szatmári levelében érintve volt, miszerint a bányavárosok
felső Császárnéknak mély tiszteletük jeleül, hódoló emlékül, bányáink
termékeinek egy gyűjteményével készülnek kedveskedni, minek egyik főér-
téke a művészeti összeállítás leendő, melly — kicsinyített mérvben — az aknák
értékes üregeinek természetű alakját tüntetendi elő.

E becses emlék-gyűjtemény összeszerkesztésével, mintakép adásával és
elkészítésével Richter Gusztáv, cs. k. bányászati gépész, Szakmár Samuel,
cs. k. bányatanácsos és bánya-ügyi főfelügyelő urtól bizatott meg. A jeles
és ügyes gépész mesterségének igazán művészi remek mintaképét adá, arany-
ezüst-termékekből, bányavirágokból s jegecekből híven összeszerkeszté, mint
ezt az itt küldött leírás különféle műhelyeivel, czélszerű eszközeivel eléggé
mutatja. Reméljük, kedvesen fogadandja felső Császárnéknak e becses

bányatermeki, egyszersmind művészi gyűjteményt! Szívélyesen veendi a t.
olvasó-közönség, ha, bár csak leírásban láthatja a természet eme ritkaságát,
jelesül egy királynői Fejedelem-asszonynak nyújtott hódolati emlékképet!

A műhelyek és gépelyek betűrendben nevezték el, úgy hogy a műértő
egyszerre átláthatja, hogy hol s mivel foglalkoznak:

- Járgány (Göppel), mellyben ló- és vízerővel működnek.
- Aknaszín, a bányatermeléket kiszállítandó bődönt és aknát fődözi.
- Kolomp (Klopfe), a munkásokat összehívó és szétoszlato eszköz.
- Vaspálya (Eisenbahn), a bányatermelék kiszállítására.
- Zuhtér (Sturzplatz), hol a termelék leöntetik.
- Bödön (Tonne), mellyben a termelék vonatik ki.
- Akna (Schacht), bánya-üreg.
- Lejárás (Befahrung), hol a bányászok járnak le s föl.
- Telér-mívelés (Gangbau), a bánya-alap terén.
- Bélne (Lauf), honnan a kincset kiásták, vagy ássák.
- Allárna (Erbstollen), a bányába bevezető száj vagy főtorkolat.
- Gorc (Halde), bánya-orom, terméksalak halmaza.
- Naptárna (Tagstollen), bányászaj, melly ki- s bevezet.
- Kohó (Schmelzhütte), olvasztó-műhely.

q) *Olvasztó* (Schmelzofen), hol az érczek olvasztatnak.

r) *Zúda* (Pochwerk), mely által az érczek töretnek össze.

E művészeti gyűjtemény természethű jelképe a bányászati működésnek, az arany-ezüst termeléknek, mely millióknak életét olly fényesen föltartja; míg sok ezerre menő népnek koldusbotot ad kezébe; sőt nem ritkán a vérmes reményű bányász-sereg önként leszakadt halmaza alatt találja örökös sirját.

Ez alkalommal a város mély hódolatát, áldozatkészségét is méltólag ki kell emelnem. A város részéről öt hivatalnok, a werkések közül négyen, a bányászok közül pedig huszonötön mentek el Nagyváradra diszes egyéni öltözékben, maguk és a város költségén képviselőül. *Bodnár János.*

Gazdákat érdeklő rovat.

— *Patkányok elleni szerek. III.* A „Püspöki gazdának“ a V. U. 15. számában közzétett „jutalomdíj nélküli pályázati felhívásra“ akadtak újabb versenyzők, mellyeket pótléklul a 18. és 20. számokban közlöttekhez szintén közlenünk kell, hogy a díjtól senki el ne zárassék:

IX. Terehegyről *Pápai Benjamin* ur ezt tanácsolja: Jól tudván, milly nagy csapás egy gazda-emberen a patkányok pusztítása és alkalmatlankodása, a Püspökből jött felszólításra, tapasztalásom után legjobbnak talált három módot sietek közleni a patkányok elvesztésének, melly, az árzenikummal való mérgezést mellőzve, még eddig legbizonyosabbnak találtatott. *Egyik* az, hogy néhány lövéssel elijesztjük — kivált gyenge töltéssel, — hogy egyszerre meg ne dögöljék, hanem kinlódni a többihez mehessen, ekkor seregestől elhagyják lakásukat.

Másik: hogy patkányfogó ládát készítettünk és azzal kifogdossuk; de ha bőven talál enni valót, nem megy bele: a mit hát így megfoghattunk, hátul be kell pecsételni és a többihez eresztetni — kinjában a többit is mind elhajtja. Ezzel a fortélyljal élnek a patkány üzők.

De *harmadszor* legjobb és legbizonyosabb mód ez: Le kell a kamara vagy más tartózkodásuk helyén félíg a földbe ásni vagy sülyeszteni egy 5 akós hordót (vagy a millyen van, csak hogy kisebb ne legyen). Tölts a fenekére félakónyi vizet, hogy egy arasznyi mélysége legyen; tégy bele közepén egy követ, mellynek a teteje egy kevésbé a vízből kilássék. A hordóra felül csináltass egy könnyű fenyő feneket, melly egy tengelyen körül a hordót befedje, de egyszersmind könnyen foroghasson. Ekkor egy felől a hordóba a fenék alá egy szegyet, hogy a fenék annál megütődjék és egy kis terhet, hogy a feneket mindig ezen oldalra rántsa. Ekkor olvaszsz egy kevés szurkot és töltsd felől a fenék tulsó oldalára, és fél marék kukoriczát vess rá hirtelen, míg meg nem fagy, hogy oda ragadjon. Hints rá egy kis kukoricza lisztet is, hogy a feketeséget fedezze el. Egy darab deszkát támasz a családék mellé a hordó oldalához, hints rá végig egy kis kukoricza lisztet. Mihelyt egy patkány ezt megtalálja, siet a hordó fenekére és az lebillen; a patkány beesik a hordóba, a másik is utána, az első már a száraz helyre vette magát, a másiknak pedig nem akarja engedni, ekkor összevesznek, lármáznak; a többi azt halván, mind oda siet, azt gondolván, hogy prédára találtak. Így nem példa nélkül való dolog, hogy 80-at is meg lehet fogni egy éjszaka.

X. Egy *néptelen* ezt ajánlja: Nádvasztagságu fűzfa vesszők ujnyi hosszú darabkákra vágatnak, jó madár-enyve kevertetnek s estére a patkányok toborzó helyén egyenkint széthánytatnak. A mint egynek a hasához ragad egy ilyen fűcska, tisztitaná magáról, de annál jobban bele vergődik, visít; — jön a másik segítségére, s meglehet ez is hoz egy darabkát; összeragadnak s így összeszalad az egész nemzedék. Mind egy golyóba ragad össze (lesz belőle patkánykirály — Rattenkönig), a ki oda nem ragad, rémültében a Tiszát is átuszsa s elvándorol.

XI. Győrmegeből *Pesádi Alajos* gazda következő tapasztalását közli: Ezelőtt néhány évvel, juh- és ökoristálóimat nem csekély számú patkánysegreg lepé meg. Ezeknek kiirtására — a Vas. Ujságban is ajánlott — több rendbeli irtószert használtam két évnél tovább, a nélkül, hogy patkányaim megfogyatkoztak volna, sőt a méreggel vegyített labdacsoznak, ámbár hozzá értő — egy híres stájer *patkánykergető* — által, rakattak el, mégis több tyuk lett áldozatává, mint patkány. Szóval: a kellemetlen jószág nem fogyott, inkább szaporodott számban és bátorságban, olly annyira, hogy szobaimat sem kímélve, befúrakodtak, s komolyan aggódni kezdettem, látván, hogy a különféle használt szerek patkányaim kiirtására elégtelenek. — Végre megkönyörült az ég ural. Egyszer csak azt vevém észre, hogy nincs patkány; a nélkül, hogy valamit használtam volna kiirtásukra, eltűntek; hogy hová? senki sem tudta; míg egy cselédem ama hirrel jött, hogy egy patkány épen most húzott be a fa közé egy csirkét; én azonnal a fát széthányattam, nehogy egy is megmaradjon magnak, el akartam pusztítani. Azonban a legnagyobb meglepetésemre, egy roppant halmaz patkány bőr között 7 *görényfiut* az anyjukkal együtt találtunk. Azonnal vizsgálat alá vettem a dolgot, s ott a fészekben 300 db. patkánybőrnél több találtatott épen, az egész bőr kifordítva, s olly remekül lehuzva, hogy bármilyen hozzáértőnek is becsületére vált volna. S mind addig, míg a görény-anya patkánynyal tarthatta piczinyeit, az apró májorságot nem bántotta, és csak azután, hogy azokból kifogyott, kezdette meg, de a legelsőnél is rajtkapatván, agyonütetett, de jókor, midőn t. i. már az utálatos patkányokat mind fölemésztették. — Így hát van olly eset, midőn a görényeket is meg kell becsülnünk.

XII. Tolnamegyei Duna-Földváról *Farkas István* ur így vélekedik (s ez egyszerű módot különös figyelembe ajánljuk): Már egy párszor olvastam becses lapjaiban, hogy mi módon lehetne a patkányokat a háztól eltávolítani. Lehet, hogy azok az ajánlatok is jók, de van közöttük ollyan, a mi sok bibelődéssel megy végbe, ámbár megérdemli a megkísérlést, mert a patkány iszo-

nyu kártékony féreg. Ezt csak az tudja, a kinek házában tanyáztak. Például nálam is annyi volt, hogy még éjszaka sem alhattunk miattok, nappal pedig kijöttek a sörtés-válura, s ott ránk sem ügyelve, bátran eszegettek. Én is hozzáfogtam tehát a kurához. Probáltam mindent, a mit csak hallottam, de minden fáradozásom sikertelen lett. Megfogtam én is a patkányt; a szemét kiszurtam, hogy majd a többit elzavarja, de a mint a szemét kiszurtam, azonnal megszűnt élni. Tudakoztam én mindenkitől, hogy mi módon lehetne az alkalmatlan vendégektől megszabadulni, míg végre azt javasolták, hogy keresek *döglött rákot* és azt dugjam a lyukaikba, még pedig egy lyukba 2—3-mat, a lyukat azután erősen verjem be téglá darabokkal, és malterozzam be akár sárral, akár homokos mésszel. Kaptam az ajánlaton, azonnal rák után látam és a fentebbi mód szerint cselekedtem. Legnagyobb csudálkozásomra többé *patkányt* a házamnál nem láttam. Ezt ajánlhatom minden felebarátomnak, a kit a sors patkányokkal látott el. Azt kérdezhetté valaki, hogy micsoda hatása van a döglött ráknak, a patkányokra? az, uraim, hogy a rák, ha rohadásba megy át, olly szagot terjeszt, hogy ott patkány meg nem maradhat, és így kénytelen vagy elpusztulni ha ki nem mehet, vagy ha kimehet, akkor úgy eltávozik onnan, hogy oda soha többé vissza nem kívánkozik.

M i u j s á g ?

— *Császárné Ó Felsege* a két testvérvárosokban létező alábbnevezett jótékonyági intézeteknek pillanati gyámolításul a következő öszleteket méltóztatott legkegyelmesebben jóváhagyni. A nőegyletnek Budán 300 ft., az Erzsébet szüzek conventjének Budán 400 ft., a pesti nőegyletnek 400 ft., és az irgalmas szüzeknek Pesten 300 ftot. Továbbá *Császárné Ó Felsege* e pillanati segélyöszleteken kívül az alább nevezett humanitási intézeteknek, az egy hely fenntartására megkivántató évi öszvegeket a jelen évtől kezdve biztosítani méltóztatott, és pedig: a budai jótékony nőegylet által fenntartott női ápodának évenként 60 ft., a pesti gyermekórháznak évenként 60 ft., és a pesti bölcsődének évenként 60 ft., melly öszvegek a nevezett intézeteknek a jövő évtől kezdve mindig májushóban fognak kifizettetni. (B. H.)

— Addig is, míg a Politikai Ujdonságok közelebbi számában *Ó cs. k. Felsegeik* körutjának további folyamatát közölhetnők, az azóta megérkezett hírek sokaságából följegyezzük itt, hogy ez örömszajos ünnepélyeken, mellyeken közelebb az alvidék több nagy városa részesült, újra szemléljük és nemzeti szokásaink egy részének föllevenését. A nagykorosi népünnepen régi szokás szerint egy sátor volt felállítva — mint a B. P. H. írja — a bor szabadon folyt a hordókból s egy óriási nyárson lángoló tűz fölött egy ökör sült. Minden határnál fényes banderiumok várják és kísérik a *felseges Uralkodó Párt*. Kecskeméten 24 lyánka fehér öltözetben, egy bájos szónoknál által vezetettve, szerencsés volt *Ó cs. k. Felsegeiknek* hódolatát bemutatni s a hely szokásaihoz képest a legmagasb Uraságoknak gyümölcsöt és süteményt átnyújthatni. Mindennemű hasznos állatok roppant nyájai, a magyarországi síkságok ezen főkereset ága, legeltek a réteken, a vasut közelében s tanusították a vidék gazdagságát. Szegeden ebéd alatt b. Augusz helytartósági elnök és a megyei főnök urak által bemutatott városi küldöttség a legmagasb látogatás alkalmára szentelt ajándékokat *Ó Felsegeiknek* átnyujtani volt szerencsés. Ezek közt volt egy nagy kenyér (szegedi czipó) és egy az ottani szokás szerinti főzésnél használni szokott üst (tanya-bogrács), ezüstből készítve és egy hozzátartozó fakoszorura helyezve. E kis remekmű, melly 200 lat ezüstöt nyom és bizanti stylben készült, de egészen arra a formára, mint az a 14 mfdre terjedő városi terület 2400 tanyáján szokásban van, következő felirattal van ellátva: „*Szeged város összes lakosságának jobbagyi hódolata s örök büsége emlékeül 1857.*“ A hozzátartozó koszorut a szegedi fogház feyenczei, kik e munkával különben is rendszeren foglalkozni szoktak, fából igen csinosan készítették el. Ebéd után a főpiacon egy halászünnepély tartatott, mellyre a halászok nemzeti öltönyükben megjelenve halászlévet főztek és cigányzene mellett nemzeti táncot jártak. Estve az arenában diszelőadás volt s ez alkalommal a „*Huszárcsiny*“ című nemzeti színmű adatott. (Vahot Imrétől). *Ó Felsegeik* az előadásban egész végig jelenlenni méltóztatott.

† Nemzeti muzeumunk egy nagybecsű művel szaporodott. Azon gyönyörű készítményű *gözhajó-minta*, melly *Ó Felsegének* az ó-budai hajógyárban történt legmagasb látogatása alkalmával átnyujtatott, mind héten legfelsőbb parancsra a nemzeti muzeumnak adatott át, hol a műtárgyak osztályának egyik legnagyobb diszeül szolgál.

† A budai vasuti *indóház* alapkövének letétele e napokban fog véghez menni. Helye az u. n. „kis tábormező“ lesz, hova a többi pályafői épületek is jönnek. Os Buda sem állhat ellen a kor hatalmának.

† *Esztergom* a mult héten ritka szép ünnepélynek volt tanuja. Azon hősies alakú főpap, ki a mult ünnepélyes napokban *Ó Felsege* Apostoli Királyunk előtt lovagolva vitte az apostoli keresztet, a főkáptalani énekes kano-nok s novii czimzetes püspök, galánthai *Fekete Mihály* ur, május 24-én tartá a bibornok érsek főmagassága segédlete mellett 50 éves aranymiséjét. 50 évig szolgálta a tiszt és még jelenleg is erőteljes agg férfiú Isten oltárát s élt különféle hivatalok viszonyai között, birva most is mint mindenkor, minden környezete vonzalmát, tiszteletét s osztatlan szeretetét. Az egyházi ünnepély alkalmával a közélről s távolról egybegyűlt minden rangú s tisztességes hallgatóság előtt *Esztergom* ünnepelt egyházi szónoka, főt. Lipovniczky István apát ur tartott szónoklatot, mellyben a felszázados áldozár életéből a főpontokat ékesszólóan kiemelé s olly hatással volt a jelenlevőkre, hogy számos komor kinézésű férfiak arczára is könyek gördültek. Ugyanaznap virrad-tával érkezett meg *Ó Felsege* gyöngéd figyelme nyomán a császári küldött, ki a nagy ünnepet ülő főpapnak a Szent-Istvánrend lovagkeresztjét hozta meg. Az egyházi ünnepélynek még két egyéb része, melly különösen meg-

ható volt az egybegyűlt hívekre, az egyik: midőn az aranymisési püspök megáldá hazánk biboros primását s imádkozék fölötté, hogy még hosszúra nyuljanak napjai, a másik: két tisztességes öreg aranymenyegzője, kiket szintén az aranymisési püspök áld meg.

— A bécsi tárlat juhosztályában mindenek fölött három kos, s ugyanannyi juh Ő es. k. Fensége Albrecht főherceg főkormányzó ur magyar-óvári jószágáról tünt ki, valamint más hat darab Bélyéről is. Különösen feltünt még, 3 kos s ugyanannyi anyajuh (Merino) gróf Zichy Bódog oroszvári uradalmából, három kos, Zichy Ödön gróftól Szent-Mihályról, hat darab, gróf Károlyi Lajostól Surány- s Patyrol, Lichtenstein herceg magyarországi uradalmából igen szép tömött báránbundákat állított ki. — A magyar gyapju jószágáról 120 kiállítvány tett tanúságot. A sertésnyésztes 12 számmal volt képviselve honunkból, báró Sina János két hizója Szent-Miklósról 5—5 mázsát nyomott.

— A Tanodai Lapokat július elsejétől kezdve Lonkay Antal ur maga fogja kiadni, és a részvét emelkedésével lapját bővítheti reméli, egyszersmind újabb jutalmakat is hirdet: ft. Ranolder János veszprémi püspök ur ajánlata folytán 6 db. aranyat e kérdésre: „Minő előnyökkel jár a halhatlan nagy katecheta Gruber Agoston salzburgi érsek által irt s magyarul is már két részben megjelent „Hitoktatási gyakorlati kézikönyvnek“ tapintatteljes használata? Beküldési határidő oct. 15-ke. Ft. Markovics Antal kalocsai székes-egyházi kanonok ur ajánlata folytán 10 db. aranyat azon kérdés megfajtására, hogy azon szomorító bajokon, melyeket a napjainkban mindinkább elharapózó fényűzés, mulatságvágy, élvhajzásat stb. okoz, segíthet-e a rendszeres és czélszerű leánynevelés, és minő mellék eszközök volnának alkalmazandók, s mikép kellene a leánynevelésnek országszerte rendeztetni? Beküldési határidő nov. 1-je. A szerkesztő 6 darab aranyat tűz ki e kérdésre: „Mikép taníttassék néptanodáinkban ohajtott sikerrel a magyar nyelv?“ Beküldési határidő sept. 20-ka. Ugyancsak ő 2 darab aranyat tűz ki azon értekezésre, mely leghelyesebben és kimerítően kifejti az írás-pontozási tant. Beküldési határidő aug. 25-ke. (B. H.)

† Soha sem volt még oly nagy divatja az ásványos vizeknek Budapesten, mint jelenleg. Roppant tömegekben szállítják be ezeket a külföldről s itt volna az ideje, hogy nagyszámu és jeles hazai gyógyforrások birtokosai is kellőleg rendeznék ez üzletüket. A sok budai keserűvizet ugyan erősen dolgozik vizének ajánlásával s szétküldésével, de ezeknél hazánkban sokkal jótékonyabb forrásaink is vannak. Vására kell azokat küldeni, mert a mai fővárosi emberiség, mely életének legnagyobb részét hivatalszobákban, irodákban, varrósztaloknál, műhelyekben és pamlagokon heverészve tölti, roppant szükségét érzi az oldó és oszlató szereknek.

— Ráth Mór új könyvkereskedése Pesten, kiről már dicséretesen emlékezett lapunk, jövő Jakabnapkor fog megnyitni a váciutcza „Vastuskóhoz“ czimzett szegletboltban. Együttal értesítjük az illetőket, hogy Ráth Mór ur külföldről e napokban haza érkezvén, hol a legfényesebb könyvvárosi és kiadói összeköttetéseket sikerült megnyernie, addig is, míg az általa bérelt legkedvezőbb fekvésű bolthelyiségekbe költözhetik, megnyitá irodáját a nevezett ház első emeletében, hol mindennemű megrendeléseket szívesen fogad és teljesít.

— A nagy számmal szaporodó s a közel jövőben kilátásban levő új irodalmi vállalatok között, melyeknek hirdetéseit közlik lapjaink, legtöbb figyelmet gerjesztett a P. N. minapi rövid jelentése, minélfogva Csengery Antal szerkesztése alatt egy, a magasabb irodalmi igényeknek megfelelő tudományos közlőny fog megindulni, az elismert érvényes bírós külföldön valódi szükségét pótló angol és francia „Revuek“ (Szemlék) mintájára. Mint a rövid előleges értesítésből s szállongó magánhírek után ítélhetünk, teljes okunk van a lehető legjobbat várni ez új folyóirattól, mely kellő pénzerővel anyagilag is biztosítva s a legelismertebb írói szakférfiak által felkarolva lépend a magyar közönség elé. Részletesebb program ezután fog megjelenni s addig is míg azt olvashatjuk, ismételve kimondjuk itt is, minek bizonyítványait oly gyakran adjuk, hogy mi örömmel üdvözlünk minden oly vállalatot, melytől a hazai tudományosságra nézve gyarapodást és gyakorlati hasznót remélhetünk.

† A Magyar Sajtóban olvassuk, hogy Varsányi János mérnök hazánkfia egy jeles fényirati (photograph) készüllet segítségével évek óta hazánk ritkaságai és nevezetességei fölvetelével foglalkozik; gyűjteménye már eddig is ritkabecsű és valódi történetkincs. Régi tervét valószínű, közelebb hosszú utra indult egy egyszerű nemzeti vállalat érdekében, hogy beutazza legelőbb is az alsó-dunai vidéket s aztán rendszeres terv szerint hazánk egyéb történeti nevezetességei helyeit. Hazafiai bizodalommal kéretik azért a magyar közönség, nyujtszon segédkezet a küzdelmes pályán a vállalkozónak s közölje vele a nemzeti tudományosság érdekében azon helynek, hol megforduland, régibb s újabb földirati, statistikai, történeti, természet- és régiség-tani érdekes tárgyakat, adatokat, okleveleket, rajzokat, térképeket; ugyszintén a népszokások, viselet, erkölcsök, dalok, regék, mondák ismertetését stb. Nem kételkedünk azon, hogy szép útjában mindenütt szíves magyar vendégszeretetre fog találni.

† Mészáros Károly és Gyürky Antal mint szerkesztők előfizetési fölhi-vást bocsátanak közre „Magyar Évlapok“ czimű vállalatra az élet, tudomány, politika, művészet, irodalom s nemzetgazdaság egyetemes köréből. Minden 5—6 hétben egy füzet, 5 pftért évenként. — Boross Mihály egy „Kalauz“ nevű hetilapot fog szerkeszteni. Kiadója Magyar Mihály. A lap díja félévenként 1 pft. Meg fog jelenni július elején.

† Rimaszombatról figyelemre méltó panaszokat olvastunk egy helybeli lapban az ottani nőnevelés elhanyagolt állapota felől. A mi ott Rimaszom-

batról van elmondva, egészen rá illik hazánk majdnem minden vidéki városára, hol e részben — valljuk meg — kevés kivétellel, még ugyszólván épen semmi sem történt. Fiúiskoláink csak rendezve volnának — ezt írják Rimaszombatról is — de leánynevelő intézete egy több mint 70,000 lelket számláló vidéknek, mely szemeit egyedül városunkra függeszti, nincs! S hogy a leánygyermekkel bíró szüle gyermekeit növeltesse: legközelebb Egerbe, vagy épen Pestre kell neki őket vinni, hol a végtelen költséggel járó növeltetést a kisvárosi kereset, vagy vidéken a természetnek ez idő szerint fölötté szük s nagyon is körülnyírt jövedelme képtelen fűdőzni. — Hány vidéki városunkból lehetne hasonló intézésre fakadni! Ideje, hogy komoly figyelem forduljon e tere is. Legtöbb anyagról, az egész jövő nemzedék szellemi és erkölcsi kiképeztetéséről van szó. Ideje, hogy kudarcot valljon végre az az elfogult sok külföldi tudósító, kik a magyar hölgyekről csak annyi dicséretet tudnak örökké mondani, hogy szépek, s hogy legfeljebb csinosan tudnak öltözködni! Tagadhatlan érdem ugyan ez is, a mivel nem mindenütt dicsekedhetnek, de nem az, hanem a lélek, szív és kedély műveltsége teszi a nő marandó tulajdonait, hivatását, hatalmát és boldogítási eszközeit. Korunk, viszonyaink kívánják, hogy e műveltség ne többé kivételes, hanem általános legyen. Azért jó nőiskolákat, nőintézeteket mindenütt!

— Halálozás. Május 18-án temették Komáromban dr. Molnár Titusz sz. benedekrendi áldozárt s komáromi volt házfőnököt 59 éves korában. A boldogult mint buzgó tanár s egyházi tudós író, főpátsági titkár, utóbb komáromi gymnasiumi igazgató s végre mint házfőnök mindenkinek, de kivált rendtársainak teljes tiszteletét s bizalmát bírta. Béke hamvainak!

Szerkesztői mondanivaló.

1216. Pusztai dal. „Korcsmárosné, szép angyalom, Töltsé tele a kulacsom!“ Ez a cs, amely pedig többször kerül elő e rövid versben, önnök valódi megőlö betűje lett előttünk.

1217. Selmezzre. D. B. Onnan mi érdekesebb híreket váránk, mint azt, „hogy a „kék szőlőhe“ czimzett korcsmáros H. . . s uram nagyon gorombáskodik a szabó legényekkel s néha a praktikáns urakkal is“. Mindazáltal az nincs rendén, hogy H. . . s uram ugy cselekszik, a mint ön írja.

1218. A kassai kerület egy részébe. Az ön által panaszolt bajon, nézetünk szerint, segített azon minapi (lapjainkban is közölt) felsőbb rendelet, mellynél fogva meg van határozva, kit kelljen „tanárnak“ s kit „tanítónak“ czimezni. — A küldött „talány“ nem ros az annak, a ki szereti; de mi nem közlünk talányokat és rébuszokat. Tollut fosztani sem szeretünk, ámbár az utóbbit gyermekekre (türelm tanulás végett) és éltes asszonyokra nézve (gyöngéd foglalkozás tekintetéből) igen alkalmas időtöltésnek tartjuk.

1219. Czigany esim. Igaz történet-e ez vagy csak mese? Mint elsőnek volna némi érdeke, különben a valószínűtlenség sulya nyomja agyon. — A két „népdal“ elég csinos és egyszerű s ha még egy kicsit simít ön rajta, jó volna, ha megtanulnák a legények a faluban. Már kebelbeli újdonságunk dúdolja is ezt a szép strophát:

„Nem kell nekem kincs, gazdagság,
Hiszen ez mind mulandóság,
De az igazi szerelem
Koporsómba leszáll velem.“

1220. Janos custos. Kiadható.

1221. A szerelem aldozatai. Történeti (?) beszély. Egy írrok szereté a tisztartó leányát, a tisztartó leánya az írrokat. Boldogok voltak. De a tisztartó ezt nem tudta s nem is törődött vele. Választott leányának egy más férjet, még pedig „szépet is, fiatal is, gazdagot is.“ Az írrok desperatus lett, a leány desperata. Az írrok gorombáskodni kezd a tisztartótól, ez kikergeti az ajtón s azt mondja, hogy majd más urodalomba teszi át. Az írrok e transferirungot nem várja be, hanem elmegy „bucszni“ a leányhoz, vivén magával „egy kis öveget — ebbe halálos mérég van“. A leány kikapja kezéből az „öveget“ s kifut az udvarra. Meghal. Az írrok, nem kapván az „övegből“, haza megy, hogy az ablakból kinézzen. „Matildot hozták a kertből halva.“ — „egy gunyos hahota s utána rögtön egy durraus —“ Az írrok is meghalt. Utolsó kérése az volt, hogy „egy sirba temetessünk.“ Megtörtént. Vége a történeti beszélynek — Szándékosan mondtuk el rövid vázlatát e beszélynek. Ne vegye azt senki gunyunk vagy meddő élezeskedésnek — a mit mindenkor kerülni szeretünk — hanem vonjuk belőle azt a tanulságot, hogy rendszeren illy dolgokkal szokta kezdeni minden igen fiatal novellairó pályáját. A miből többi között kettő következik: 1-ör hogy az illy fiatal dolgok idővel azért mégis kinőhetik magokat, 2-ör pedig hogy az efféléket szépen otthon kell tartogatni és az illető illetens legfeljebb barátjait, nagynénjeit testvéreit ijesztgetheti velök néha néha, sátoros innepeken. —

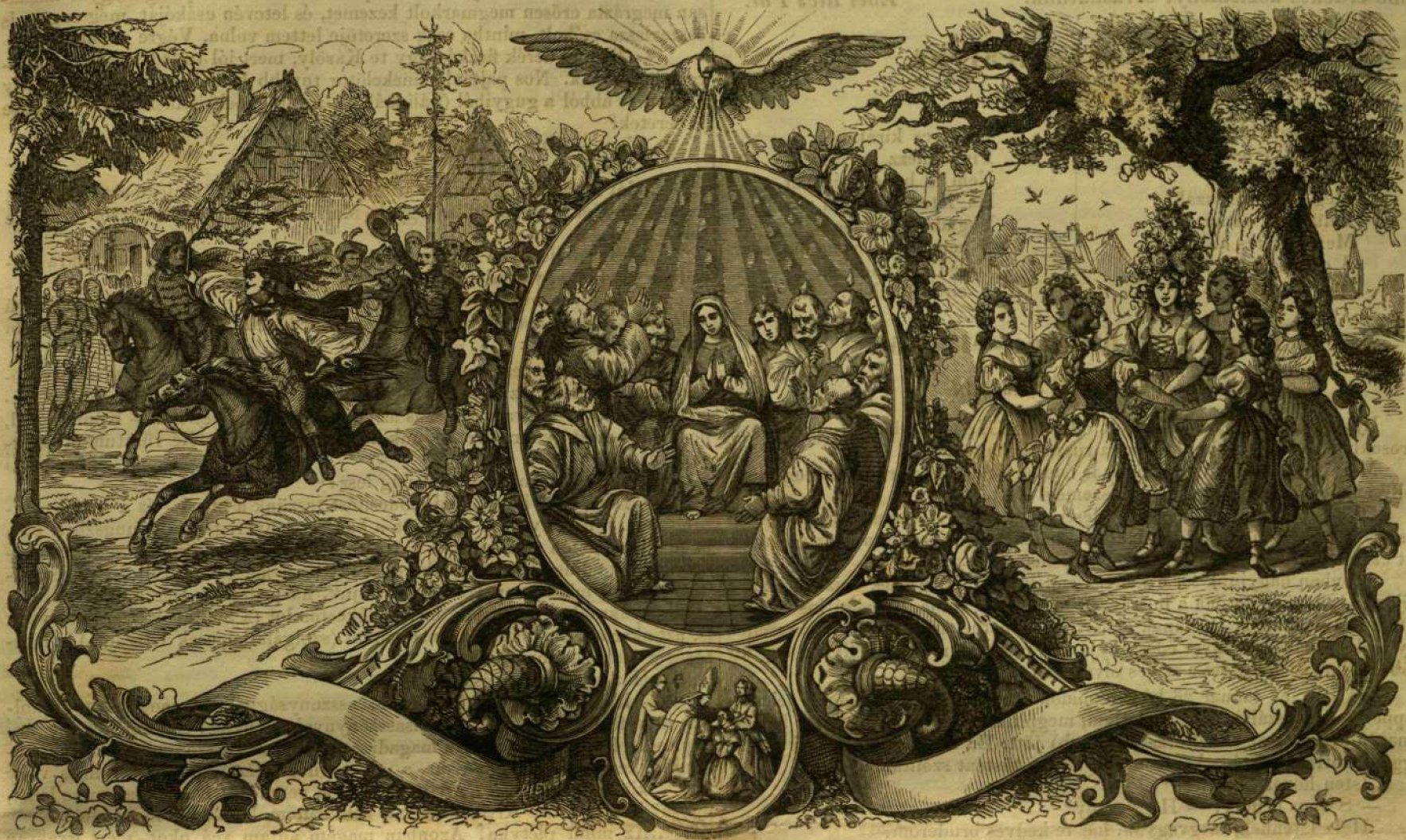
1222. A két Megyi. (beszély). Egészen a fentebbi sorozatba esik. Az ott megirt két pont különös figyelembe ajánlatik.

1223. M.-Óvarra. A „Tálmányok könyvének“ első kötete e napokban hagyta el a sajtót.

1224. Sopronba B. K. Ön neheztel, hogy ama két tisztelt hazánkfiát figyelemre, nem méltatjuk, kik egy, közelebb általok megindított irodalmi vállalat programjában indokolatlan észrevétel bocsátják világnak: „a pillanatnyi szórakozásnak hízelgő s csaknem a ponyva-irodalom szemetességével telt s most majdnem minden szellemi tért előzőlő, ugynevezett népies vállalatok.“ — Nem tagadjuk, hogy ez elég bátor szózat, de nem válaszolhatunk reá több oknál fogva: 1-ör mert lelkesmeretünk nyugottságánál fogva a fentebbi jellemzést magunkra nem alkalmazhatjuk s a velünk egy tengeren uszó mindenféle apró csónak, ladik és lélekvesztő kötelét huzni nem akarjuk. 2-ör mert ha csupa szíveségből magunkra illeszténök is ama szavakat, még akkor is Mészáros Károly és Gyürky Antal urak neve és itézi hitelle sokkal ismeretlenebb volna, semhogy annak, a mit ök ugy oda vetve, a maguk érdekében jónak látnak mondani, csak legkisebb sulyt is tulajdoníthatnánk. A dologban mindenetre mások fognak illetékes ítéletet hozni s mi — mint számtalanszor adtuk példáját — örömet hallgatunk a szép szóra. Ezt a jogot kérjük magunknak s adjuk másoknak, illő türelemmel. — Annak egyebiránt lehetlen fel nem tenni, hogy a kevés okos és meggondolt szó mellett, miket az „ugynevezett népies vállalatok“ ellen újabb időkben fölmerülmi látunk, sok gyanus származású és durva készülletű portékát is szemlélhetünk. De ki tehet róla, ha némely nagyratörékvő, de rövidlátó férfi, nem nézi ama vállalatokat egyébként, mint az ő dicsőségéhez vezető garádics aljába állított sárkefének, melybe ő saját tisztátalanságát beletörülje, hogy azután fényes csizmával kapaszkodhassék fel a kegyesztó pátronosok előszobájába? Ki tehet róla? Ez legfőlebb az illetők fölfogási képességét állítja elő kedvező színben. — De azért béke velünk és — „lássuk azt a medvét!“

1225. Rendes I. . . nek. A mint tapasztalhatta ön, vidéki levelezéseket igen szívesen veszünk. Az ajánlatot elfogadjuk. Némely vidék oly nehezen szólal meg.

1226. „Kopja, sisak, veder, ár stb. Jóni fog, ha jóni — lehet: az utóbbival együtt. Megjött mind a két levél, egymást kergetve. Üdvözlötünk s mielőbbi személyes találkozást s bővebb kibeszélést egyről másról.

PÜNKÖSD ÜNNEPÉRE.

P ü n k ö s d .

E főünnep czime a *Pentecoste* bibliai szóból van származtatva, és minden európai nyelven egyaránt divatozik, különféle elváltoztatással. Jelent pedig e görög szó *ötvenedik napot*, (értsd rá : Husvét után). Az Isten t. i. Idvezítő Urunknak feltámadása után 50-dik napon teljesítette a Krisztus által megígért csodáját a szent lélek kiömlésének.

Keresztyén egyházban megfelel ez az ünnep az ó testamtoni hívek Pünkösdének a mózesi törvény Sinai hegyen lett kiadásának emlékeztérére; mely a talmudista rabbik értelmezése szerint, 50 nappal történt az egyiptomi fogságból kiszabadulás után. Igen valószínű is, hogy a keresztyének ezt az ünnepet az ő hasonnemű tárgyakra alkalmazva, a szidóktól vették át korán mindjárt a Husvétal együtt, — mint *Tertullian* egyház-anya is állítja.

Az egyh. főünnep sorában pedig ez közös minden felekezeti hívekkel, és az ingó ünnepek közé tartozandó; mely korábban vagy később esik a szerint, a mint a Husvét korábban vagy később fordul. Legtöbbször esik mindazáltal május hóban, melyért ennek pogány római czime keresztyénileg az ünnepről is szokott neveztetni naptárainkban, így : *Pünkösdhava*. Hazánkban két napig ünnepeztetik, Német-honban háromig.

Többire a Pünkösöd történetében rejlik azon hittani czikkelyek egyike, melyek a görög szertartásu egyházat a római szertartásutól elkülönítik, t. i. hogy a *szentlélek csak az atyától származik*, — nem pedig *csak a fiutól* nem is az atyától és fiutól is együtt. E hittani czikk a görög hitűek (vagy ráczok) templomain, tornyaikkal is ki van symbolizálva. A pünkösdi csudát pedig természetien magyarázni

akarni, éretlen gondolat volna; miután a szent írók azt úgy kívánták előadni, mint csuda-dolgot, millyennek akarják azt vétetni is a hivetől. És aztán meg van írva, *hogy a hit Isten ajándéka*, (Efez. II, 8.)

Elég nekünk, hogy azon pünkösdi csudának dicső eredményét, — a keresztyén egyház és vallás nagyszerű elterjedtségét, a föld minden részeiben, — láthatjuk testi szemekkel. És ugyan csak a Pünkösöd ünnepe arról nevezetes legkivált, hogy e napon lett a Krisztus új tudománya nyilván kihirdetve, és ezzel megvettetett a ker. anyaszentegyház alapja itt e földön; következőleg, annak tengernyi történet-írása e nappal veszi kezdetét. Valamint ellenben az egyházi év ezzel immár bezáródik; és Adventig mintegy hosszú szün-időt tart; csak az egyháznak még néhány szent ünnepe jelen meg a sok egyhangu vasárnapok folytán, ezeknek élénkséget adván; melyek egyébiránt a teljes Szent-Háromság egy Istennek imadására és tiszteletére szentelvék, mint ehhez a hangadó külön ünnepet a régi anyaszentegyház Kr. ut. 1334-dik évben megállapította. — Magáról a vasárnapról tehát, — mellynek nyájas czimét e kedves néplapunk viseli, — fogunk elmondani valamicskét nem sokára.

Nyelvünkön a rózsa- virágok egy faja neveztetik a Pünkösdről. De Magyarhonban a nép ez ünnepen igen sajátos játékot is szokott üzni némelly tájékon, mely a *pünkösdi király* czim alatt ismeretes és a kevés ideig tartó szép állapotnak nemzeti symboluma. Illyen táj pl. *Csepreg* Sopronmegyében. E tárgyat Jókai tollából folyva, nyájas olvasóink e hírlap tavali számaiból már ismerik kellemesen. Szigligeti pedig egy derék szindarabot is irt e czimvel : „*Pünkösdi királyné*.” Végre ki ne emlékeznék Vörösmarty vig elbeszélésére *Gábor Deák* szomorú kalandjáról piros Pünkösöd napján? A ki még nem olvasta volna, ajánlom, keresse fel jóizü kis élvezetül e mai naphoz.

Ezek után Isten öntsön szent lelket mibélénk is mindnyájunkba, hogy lelkesüljünk a hivatalért, mellyben állunk; a hazáért, mellyben élünk; és az édes nemzeti nyelvért, mellyen napról napra több érdekes közleményt olvashatunk.

Edvi Illés Pál.

Pünkösdi királyné.

VIDA JÓZSEFTŐL.

Pünkösdi királynét
Választ a leányság,
Virágkoronával
Meg is koronázzák;
Felültetik aztán
Mennyezetes trónra
S egy sereg leánya
Lesz alattvalója.

Felséges királyné,
Figyelmezz szavamra,
Nem is bánom én azt,
Ha Isten is hallja:
Fogadd hódolásom,
S nem egy esztendőig. —
Hived maradok én
A sírom széléig.

Képek a huszár-életből.

I. Mikép beszél a huszár?

Ifjuságom legszebb időszakát éltem át Gácsországban, és pedig nem városokban, hanem többnyire ronda rusznyák falvakban.

Mégis mondhatom, hogy most is édesen emlékszem arra a boldog időre, melly már csak álmoként tűnik fel szemem előtt.

De hogy ne emlékezném reá édesen vissza, hisz akkor még fiatal hetyke huszár valék, a ki a környéken lakozó minden művelt embernek szívesen látott cimborája vagy legalább vendége lehetett.

Azonban hagyjunk fel e kedves emlékekkel. Nem ezek rajzolása most czélom. Gyönyörű katona a huszár, de még szebb volna, ha némi kis árnyék foltjai nem volnának. Példának okáért, ha tehetne arról, hogy ne beszéljen olly tarka nyelven, mellyet édes anyja sem érthetne meg, s mellynek egy kis próbáját ime itt nyujtom a szíves olvasónak.

1847-dik év január 26-kán, a midőn kapitányomtól a reggeli jelentés (rapport) után szállásom felé siettem, megpillantám M... őrmester bajtársamat, a ki akkor az ezredtörzstől (staab) jött. Én tehát egész baráti szíveséggel futottam hozzá, s kezét megragadván tüstént szólítottam:

„Isten hozott, bruder!“

— Servus bruder! — Hogy vagy?

„Hála Istennek, megvagyok, hát te kedves bruderom?“

— Én is jól vagyok bruderkám! — Riktig! itthon van-e a kapitány?

„Igen is itthon van, most voltam nála rapporton.“

— Felkelt-e már?

„Fel.“

— Nos hát elmegyek hozzá magamat és azt jelenteni, hogy az equitációból (ezred lovarda) berukkoltam. Ki most az inspectió tiszte?

„H... hadnagy ur! Hanem tudod-e mit? A quártyod Cs... főhadnagy urnál lesz, közel tehát hozzám. Ez idén már csak jobban fogjátok megcsinálni a fallschirm-rakétát és a schwärmereket? Hej! be örül a főhadnagy annak a feuerwerknek, a mit még egyszer akar a schieszstadton adni. No de már most siess a kapitány urhoz, aztán mihent csak megvizitált, jöjj tüstént vissza, hogy minekelőtte kirukkolunk, még egy vagy két kolofoniumot (pálinkát) ihassunk meg Cservenyninél! Nála van még a szép Mariska! tudod-e?“

— Jól van bruder, majd sietek!

Ezzel összeszedvén bruderem szép pejlovát, néhány gyönyörű ugrást tőn, s csendesen vágatva a korcsmához ért, hol a legvakmerőbb lanczadakkal üdvözlé a kiirult s kipirult Mariskát.

A trombitás nyergelni fujt!

Én a korcsmába lépven jó villás-reggelit kértem a szemérmes Mariskától.

Utánam jött egy közvitéz, s az ebédlőbe érvén szalutált, aztán így szólott:

— Jelentem alássan strázsamester uramnak, mit tetszik parancsolni?

„Jobban van-e már a kend maródi lova?“

— Nem biz a, strázsamester uram! Mert midőn ordonanczán voltam, úgy megvágta a jég a hátsó jobb lábát, hogy még most is kilátszik a csontja, pedig a skadrony-schmied (század kovácsa) öt nap óta ugyan csak kurálja!

„Tehát nem fog még olly hamar rekonvaleskálni a lova?“

— Nem biz az; mert még 3 vagy 4 hétig a maródi istállóban marad.

„No, ha úgy van a dolog, akkor a pajtásom lovát veszi át; menjen tehát ki és várakozzék reája, s a mint magát nála ordonanczakép bejelentette, mondja meg neki, hogy itt várom. — Értette-e?“

— Igen is értettem!

„Jól van!“ (azaz: elmehet kend).

A közember tisztelgett s balsarkán megfordulván kiment.

Nem sokára bejövén Mariska, tiszta abroszt terített az asztalra s észre sem vevé, hogy M... bajtársam betoppant, a ki öt átkarolá és összevissza csókolgatá, noha eleinte ugyancsak makranczokodott, mint valami besszarábiai remonda.

En csak báméskodtam a boldog páron, a kik egymásra olly édesen, olly mindent kifejezőleg néztek, hogy megirigyelvén szerencsájüket, azzal riasztám széjjel:

„Hej Mariska! ha ez soká fog még így tartani, Isten utcase, szénné fogja égetni tüzes szemé rosziprádlinkat, a melly a sok csóknál is elegendőleg megsülhetett volna már!“

Mariska M... karjaiból a konyhába rohant. Ez pedig magyar-miskásan megrázta erősen megmarkolt kezemet, és letcvén csákóját, még engem is összevissza csókolott, mintha csak szeretője lettem volna. Végre elkialtá:

— Bizony derék ficzko vagy te Károly, mert jól tudod mi kell a kifáradt huszárnak. Nos pajtás! minekelőtte tovább beszélgetnénk, igyunk egy quaterkát abból a gugyiból (pálinkából), aztán gábelfristikezzünk! — Van-e jó seretek?

„Van. — Ezzel felköszönték: „Zdruv!“

— Zdruv pajtás! (egészségedre).

„Hát mi az ujság a stab-statióban? Azonban ülünk le, mert épen most hozza Mariska a rosziprádlink. Ugy la Mariskám! már most hozzon két itce sert.“

A leány teljesítvén kívánatomat, ismét eltűnt, mi pedig magunkra maradván jó etvágygyal falatoztunk.

A rostélyos bequártyéoztatott s a seres pohár félig üres lett, könnyű volt tehát diskurálgatnunk; a diskurszust pedig M... kezdette meg, főnebbi kérdéseimre felelvén:

— Már most beszélgethetünk! — Igaz, azt kérdéd, mi az ujság a stab-statióban? — Hát biz az a legnagyobb ujság, hogy martiusban Bécsbe ma sirozunk aufwartungra, a miért is az equitáció széjjel oszlott. — Képzelheted, hogy már most nyakra főre fogunk adjusztálni mindenféle rüsztungot (szerzsámot).

„Hát megint más adjusztirung lesz?“

— Nem, csak hogy némi módosítást teszünk a pferds- és a mannsrüsztungon, t. i. néhány több sleifi jön a kantárra, nyereggre, a lódungszijra és a bandalierra, aztán a monturt is előveszszük majd a magazinumból, és felpróbálván úgy adjusztáljuk az emberre, hogy az nékie jól pászoljon. A remundákat pedig mindennap reitschuloztatjuk, ha pedig hó lesz a reitschulban, akkor gyakrabban jártatjuk, mert a lókostandot (a honlevők létszáma) vagy is, azt akartam mondani, a dienststandot (szolgálatképesek létszáma) a lehetőségig szaporitanunk kell.

„Hát még, mi az ujság?“

— Riktig, beszéltem E... né asszonyssággal, azt mondta, hogy holnap estvefelé berukkol P... kisasszonygyal névnapod előestéjének megünneplésére. Hej, pajtás vigyázz magadra, mert ravasz asszonyok ezek, még hálójukba kerithetnek. Igaz-e az, a mit a világ beszél, hogy szerelmes vagy P... kisasszonyba? és hogy nőül akarod venni? — De ez csak mese lehet, ugy-e? Hisz a dritte Artikel szerint, nem bánom, ha meg is házasodol!

„Az mind pletyka! Azonban magam adtam reá okot, mert gyakran járok hozzájuk.“

— Hát hogy is ismerkedtél meg velök?

„Igen egyszerűen! Tudod, 1842-ben, bevégezvén T... ben a contractiót, a regiment G... be masirozott. Én akkor standartführer voltam, és az adjutanturában alkalmaztatam. Berukkolván tehát G... be, egy extraquártyéről gondoskodtam, a mit a regimentsspitál mellett egy suszternél fel is találtam. Délután a midőn már minden bagázsiám a quártyélyomon volt, az extra fain mondurba öltözködém s kimentem sétálni. Az átellenben levő udvaron három szép leány állott épen akkor a kerítés mellett, a midőn kiléptem. Elkellott tehát előttök defilirozni. Csak képzeld, milly zavarba jöhettem; mert a mint épen köszöntem nekik, elszakadt a struffim gombja s vissza kelle tőrnem. A gazdasszony tüt s czernát nem tudván adni, a szomszéd kisasszonyoktól kért varró eszközt, s aztán csakhamar felvarrta nadragomra a gombot; én pedig a kiköleszöszött tüt, a még akkor is kint ácsorgó leánykákhoz vivém, s legnagyobb köszönettel visszaadám. Beszélgetém aztán mindenféléről, de főleg a guitárról. — Alig hogy megtudták azt, hogy én guitározni is tudok, behívának. Benn a szobában guitározunk s daloltunk. E szerint meg volt az ismeretség, és az óta gyakran csináltam viziteket házuknál. Ez az egész história!“

— Hála Istennek, hogy csak ennyi van a dologban, mert bizony nagyon árthatna, főleg most, a midőn épen arról beszélnek a stabnál, hogy Pf... főhadnagy quietálni fog, te pedig helyette hadnagynak avanzsirozol. Ennek leginkább a kapellmeister és a regimentsbanda örül, minthogy egyszersmind regiments-adjutans is leszesz.

„Hej messze van még az, bruder!“

— Hogy hogy?

„Hiszen tudod azt, hogy a mint 1842-ben strázsamesternek avanzsiroztam, akkor azt mondta az óbester: „Ön az óberst-zweitéhez van transferálva; ott szép remundák vannak, válaszson magának egy chargelovat. De azt is tudod, hogy csakugyan azon évben hadnagynak bestätigolt a regimentsinháber; mégis strázsamester vagyok csak: mert azóta valahányszor apertura volt, annyiszor einschuboltak valakit a regimenthez, vagy a neustadti, vagy az ingenieur-akadémiából, vagy a Theresiánumból, vagy a gárdából. Aztán már két esztendő óta semmi apertura sem volt. — De azért ez jól esett ki részemre; mert lám, az equipirungs-cassába már három év óta havonként 10 pengő forintot adok. Magamnál is van még egy pár száz pengő megspórolva. Aztán gavallérosan élek. Hisz tudod ha Lembergbe megyek, mindig fiákeron járok, és traktálok a sok fikat, hogy tudja meg, mikép huszárral van dolga. — Hallod-e, lóra fujnak? Hej, de sebesen elment az idő! — Riktig, el is felejtettem volna! A verpflegslisztát már elkészítettem, légy tehát olly szíves, azt purumba leírni; vagy pedig a gegenscheinokat a natural-journál szerint megcsinálni, mert ma a lieferansokkal kell abrechnolnom.“

— Jól van pajtás, hát inkább a gegenscheinokat csinálom meg. Elküldted-e a monat-eingábokat?

„El bizony a mai ordonanczczal, de még a vierteljähriige-eingábok is elmentek. Ugy-e derék gyerek vagyok? No ígyket meg serünket szaporán, mert már ott jön a vierterczup, és a lovat is vezet már ordonanczom.“

— Nini, hát ti csakompak rukkoltok?

„Csakompak bizony és pedig marsparádében, fouragier zsákkal, kötéllel és kasztróllal. Minden czugbúl négy ember két napi fourázsszal. Servus pajtás! El ne felejtkezzél a gegenscheinokról.“

— Servus! csak siess mert már a kapitány is kirukkolt.

Igy beszéltünk mi huszárok akkor — most már talán ez is jobbra változott. *)

Fenyvessi Károly.

A Dairi

vagy

a japáni uralkodó papfönök.

Japánt a Kubónak nevezett világi főnök, korlátlan fejedelem (császár) személyében kormányozza, s Jeddó városában, Nifon szigetén lakik. De a császáron kívül még egy másik személyiség vonja magára a közfigyelmet, t. i. a Dairi, Japán papfönöke, ki a külső formát tekintve, rangban a világi főnök fölött áll. A Dairit mint földi Istent tekintik, rangban, mit megérint, szent; ő sohasem hal meg, hanem lelke időről időre megújul. A Dairi Kió vagy Miakó városában lakik, mely Jeddó után Japánnak legnagyobb városa s 500,000 lakosnál többet számlál. A Dairinak itt pompás palotája van; udvara 22.000 papból áll, kik ezen roppant város 4000 templomában szolgálatot tesznek. A szigorú illem következtében a Dairi a néptől el van különözve, s halálbüntetés alatt tiltva van nevét kimondani. Nem szabad neki a nép előtt magát mutatni, s csak udvari környezete és a világi császár legmagasb hivatalnokai mehetnek be hozzá. Egyszer egy évben mindazáltal megjelenik egy alul nyitva levő karzaton, hol csupán lábait láthatni, és ha ő roppant és jól megerősített palotájának körén — hol ő azonkívül a Kubónak egy hivatalnokától őriztetik — fris léget akar szívni, az eltávozás bizonyos jel által mindenkinek tudtul adatik, még mielőtt a papok vállakra emelnék, mert nem szabad a földet érintenie. A Dairi nemzetsége soha nem hal ki, mert családá vég nélküli; ha gyermekei nincsenek, az égből kap egyet, azaz, rendesen a legjelesebb családok egyikéből származott gyermek találta a fák alatt a palota körül. Három minisztere van, és kilenczszáz kilencz nőt vehet; ruháit csak szeplőtlen szüzek készíthetik, s eledelét mindenkor új edényben tétetik föl, mely az asztal elszedése után összetöretik. Az 1856-iki év július 1-sőjén az eddigi Dairi megbetegedett; következő nap a beteg állapota veszélyesebb lett, s harmadik nap már bizonyos volt, hogy a halál soká nem késendik. Most a papok elszéledtek a templomokba, s hirdették a népnek, hogy a Dairi a mennyek hét nagy istenével összekötetésbe lépett, és hogy ő ezen istenek elsőjének a Tea-Sio-Dai-Csin-nek kebelében lelkét meg fogja ujitni. Ezután elkezdődtek a könyörgések, melyek bevégződése után kinyilatkoztatták a papok, hogy már most a Dairi palotájába szabadon mehetni, s a tisztelt papfönököt megláthatni. A nép tömegesen rohant a palotába. A Dairi egy diszágyon feküdt, fejér köntösbe burkolva, s arca átlátszó fátyollal volt beborítva, mely a bőrhöz szorosan oda feküdt. A papok tömjénnel füstöltek és fenhangon imádkoztak. Julius 5-én 6 óraker meghalt a Dairi. Kimulása után a főpap, hogy bizonyoságot tegyen a halálról, fölemelte annak karját, és kinyilatkoztatta, hogy a Dairi lelke az istenekhez ment, de majd mindjárt visszajöved. A legmélyebb hallgatás állott be. 10 percz múlva a főpap egy nagy fejér fátyolt vetett a testre, de azonnal visszahuzta azt, és most a meghült hulla helyén egy az előbbihez hasonló élettelen és egészséges lény volt látható. Főlegyenesedvén leszállott az ágyról, s az oltár lépcsőin megállván, megáldotta a népet, mely örömrivalgásba tört ki. A papok a Dairi testének helyére ügyesen oda csuszatták annak fiát és örökösét. Ezen fogás, mely mindenkor ismételtetik, annál könnyebben kivihető, minthogy a diszágy szőnyegekkel beterített állványon foglal helyet, s a nép hite rendithetlen. Az elhunyt Dairi teste a papi egyelet tagjai által éjszaka a templomba vitetett és ott megégettetett. A templom ajtai ezen működés alatt be vannak zárva. Ki ilyenkor bemenni merészelné, mint templomgyalázó elevenen megégettetnék. Julius 7-én hagyta el palotáját az új Dairi, s a papok kíséretében beburkolva egy 100 szürke lótól volt kocsin beutazta a várost. Mindenki arczra borult előtte, s mint Istent imádták. Minden munka megszűnt, minden fogoly szabadon bocsátatott, s a bűnvádi eljárások félretétettek.

S. J.

Állati delejesség.

(Állati magnetismus. Mezmerismus.)

Állati delejesség alatt az idegrendszerre különös hatással bíró finom és láthatatlan anyagnak — delejes folyamnak — egyik egyénről a másikra való átvitelét értjük. Ezen delejes folyam részint különböző kezelések következtében fejlődhet ki, de önként is létrejöhet, főleg némelly gyengébb idegzetű, nádrakóros (hysterisch) nőknél, és bizonyos életkorokban. Az állati delejességet Mezmer, egy német orvos alapította meg, ki elsőben az ércmágnessel tett kísérletet, miglen azon fölfedezésre jött, hogy nem a mágnesben, hanem az ő kezeiből kiözönló gyógyerőben fekszik a dolog bibéje.

Imitt amott a régibb időkben is találjuk nyomait az állati delejességnek,

*) Biz itt elkelt volna s elkelne még ma is egy kis „szócsintan“.

Szerk.

melyek különböző népeknél különböző alakok és nevek alatt léptek föl, s valószínűleg a régi keleti szokás is, miszerint a tagok kinyujtatnak, gyuratnak, ránczba szedetnek — mely a kéjéretig vagy egész az ájulásig csigáztathatik — az állati delejesség körébe tartozik.

Leggyakrabban mesterségesen idéztetik elő az állati delejesség, s e végre bizonyos nemű kezelések és megilletések szükségesekek. Legközönségesebb módja a következő: a delejző a delejzendő személy ellenében foglal helyet, s két tenyerét vizirányosan kiterjesztvén, s a hüvelykeket érintkezésbe hozván, a homloktól a szemeken, orron, mellen, némi távolságban a testtől vonást tesz, a szivgödörnél kissé megállapodik, és ha a 12-ik bordához jutott, a tenyerek külön választatván, mindenik azon oldal lábán levezettetik, s ha ez megtörtént, ismét közelednek egymáshoz előbbi helyzetüket elfoglalandók, s a testtől nagyobb távolságban, és úgy, hogy a test felé a kézhát legyen fordulva, fölvetetnek, hogy a kezelés újra kezdődjék. Egyébiránt a kezelés más módokon is eszközölhető, lehet péld. a testnek szende megérintését is alkalmazni, vagy épen az ujjhegyekkel vinni végbe a kezelést. Mielőtt azonban a delejző munkához fogna, kell, hogy magát a beteggel viszonyba (Rapport) tegye, mi úgy történik, hogy elsőben tenyereit annak fejlágyára, szivgödörre, térdeire vagy más szenvedő helyeire teszi.

Ha ezen kezelés huzamosb ideig tartott, előállnak a delejes álmom, álmomjárás és világos látás nevei alatt ismeretes és fölötte nevezetes jelenetek a delejzett személy testében. Az első fokon az állati élet emelkedik, meleg, kellemes kéjéret terül el az egész testen, az étvágy növekszik. A 2-ik fokon tökéletlen delejes álmom jelentkezik, a gyomor táján nagyobb meleg fejlík ki, a szempillák megnehezdednek és önkénytelenül álmomra záródnak. A 3-ik fokon tökéletes álmom lepi meg a kórt, s nincs semmi eszmélete. Az illy álmomból fölbredett egyén nem emlékezik a multakra, s a napnak bármelly szakában, sőt a rendes és megszokott álmom után is előidézhetni azt. A 4-ik fokon a delejes álmom még magasabb fokra hág (sommambulismus magneticus), az érzékek élesednek, látás, hallás, szaglás, de jelesül a tapintás kifejlettebb lesz. A beteg minden tárgyat észrevesz, ha az a szivgödörrel közvetlen érintkezésbe tétetik, vagy ahoz közel tartatik. A hall- és szagérzések minden benyomást elfogadnak, melyek a delejzőtől jönnek vagy általa eszközöltetnek. A delejzett élénken s nem épen közönségesen beszél, megfelel az eléje tett kérdésekre. Ezen álmom egy vagy több óráig tart, midőn a kór vagy önként fölbred, vagy fölkeltése a delejző által történik. Most következik az 5-ik fok, a világos látás (Hellschen, Clairvoyance) midőn a delejzett saját, valamint a delejző személy testét is átlátja, a szervek működéseit s az azokban levő szabálytalanságokat és hibákat észreveszi. A honnan ezen fokon a delejzett saját, nyavalyáját és annak okát is belátja, megmondja annak gyógyszereit, rendesen az előtte ismeretes házi orvosságok sorából. A 6-ik fokon, kimondhatlan elragadtatás érzetében uszik a beteg, s az előrelátásnak és jóslásnak majdnem hihetlen adományával van megáldva.

Ki a delejzést gyakorolni akarja, szilárd és erős akarattal s tiszta erkölccsel kell bírnia. Idegrendszere viszonyosan kifejlettebb legyen, s a delejzendő személyét tulszárnyalja. Nem szükség — mint fölebb is mondók — a delejes jelenetek előállítására a közvetlen érintkezés, mert a kezelés a testtől némi távolságban is ugyanazon eredményt mutatja. Ezen körülmény az idegléglékör (Nervenathmosphäre) mellett szól, mit a delejes álmomban levők, a delejző személy, valamint saját testük körül — mint mondják — tüzes fénykör alakában látnak is. A delejes folyam más testekkel, névszerint a vízzel, fával, gyapjuval, vászonnal, fémekkel közöltethetik, holott selyem, spanyolviasz, gyanták sat. annak elszigetelői. A mesterséges ércmágnes, ha a delejes álmomban levő testéhez közelítettik, igen erőszakos jeleneteket okoz, kevesebbé a réz, mialatt az ezüst és arany egészen hatás nélkül marad. Leggonoszabb hatása van a két különemű fémnek, péld. a réz- és horganynak, ha azok a Voltaoszlop módja szerint alkalmaztatnak. Ezen körülményből némellyek nem valószínűtlenül következtetik a villanyos és delejes folyamat hasonlóságát.

Azt nyilvánítottuk fölebb, hogy az idegrendszert bizonyos finom anyag (idegléglékör) veszi körül, s most ezzel összefüggőleg azt kell állítanunk, miképen a teljes mütét alatt, ezen finom és mérhetlen anyag, mely minden idegmunkásságnak alapját teszi, a delejző testéből a delejzendő személy testébe özőnlík át, hol a közérzés fölizgatása által az állati mágnesség neve alatt ismeretes tüneményeket előidézi. Innen lehet kimagyarázni a delejzőnek, minden illyes kezelés utáni nagy fáradságát, kimerülését, innen a különös viszonyt, mely közte s a delejzett személy közt létezik, az ellenszenvet, melyet az utóbbi más emberek iránt nyilvánít.

A delejes folyamat előállítását némileg megfejtendők, szükség tudnunk, hogy az emberi testben két idegrendszer van. Egyik az, melynek központja az agy, mely az érzés és önkényes mozgás fölött uralkodik (agyrendszer). Másik az, mely az önkénytelen munkásságot végző zsigerekbe érszt ideget, s melynek főgőze a hasban, a szivgödör táján néhány duczból áll (duczrendszer). Beteges állapotban sokszor megesisik, hogy egyiknek működése a másik rovására emelkedik vagy alászáll. És épen e történik a delejzésnél is. A delejes folyam hatásának különösen a duczrendszer van alávetve, melynek érzései ezen kezelés által emelkednek, világosabbak lesznek, mialatt az agyrendszeréi elnyomatnak és ha az utóbbinak munkássága nem szünik is meg egészen, de a benyomásokat nem rendes uton, nem az érzékektől fogadja, hanem a közérzés által nyeri. Azonban ha ezen magyarázatnál fogva, a két testet átözönló idegléglékör egységéből megtudjuk is azt fejteni, hogy a delejzett személy a delejzőnek testét átlátja, annak megfejtését, hogy a jövődöbe miképen láthat be, egyebekkel együtt az utókornak kell átengednünk.

Az állati delejességet ezelőtt sokkal inkább alkalmazták betegségekben, mint jelenleg. Egy német orvos — ki azzal sok ideig foglalkozott — követ-

kezőleg nyilatkozik arról. A dologban — ugymond — ha minden cziczomából kivetkeztetik, kétségkívül van valami igaz, mert nyegleség, tudatlanság, babona, kevélység és ábránd által egyszerű alakát egészen elveszté. Minden orvos haszonnal alkalmazhatja a delejességet betegeinél, ha ezek az idegrendszer bántalmaival küzdenek, de nem szabad megkísérteni, a kórokat világos látókka tenni akarni, mert ezáltal nemcsak a betegség súlyosbítottatik, hanem az idegrendszer és szellem is szétromboltatik, s örültség és halál követhetnek. Sohasem szabad a delejes gyógymódot hetekig folytatni, s amellet a megfelelő gyógyszerek alkalmazását nem kell elhanyagolni. Különösen használhatni a delejes simogatást, mint palástoló szert, nagy fájdalmak, erős görcsök enyhítésére, a gyermekek dermeneténél, rángatózásainál, ugy azonban, hogy azzal szemet ne szurjunk, s azt sem a kór, sem a körülállók ne sejtsek. Sem mindennap, sem órákig nem szabad a világlátást előidézni, hanem csak azon célból kell működünk, hogy enyhítőleg hathassunk; miként a szellemi életben is egy vigasztaló és megnyugtató szó balzsamot csepegtet a szenvedőnek és szomorkodónak megsebhéd szívére. Végre ne akarjon az ember delejzett személyek által a természetesenemények titkairól, a gyógyszerek hatásáról és használatáról sat. fölvilágosítást nyerni. A természetet tanulmányozni kell, s forgatni a természetészlelők iratait, mellyek elég anyagot fognak gondolkodásra szolgáltatni, anélkül, hogy szükség volna azokat nádrakóros nőknél keresni.

Dr. Soltész János.

A régi magyar kereszt-, aransarkantyú- és sárkányrendek.

A mint Inhoffer Menyhért (Annal. Ecclesiast. Regni Hungariae ad an. 1045) írja, Szent István, fiát Imre herceget, s több más hazai és külföldi főurat, a *szent kereszt* lovagjává nevezte. Ezen állítás bebizonyítására szolgál az is, hogy Imre herceg több régi képen nyakában s köpenyén kereszttel festetett.

Midőn III. Henrik visszahelyeztette trónjába Pétert, több külföldit a király nevében keresztet lovagokká avatott a fehérvári Mária-egyházban. Ugyan ezen alkalommal több magyar főur a nagy Károly által alapított sarkantyúrend vitézévé üttetett Henrik által.

A keresztrend Sz. László király különös pártolásában részesült, nevezetesen több birtokot nyert tőle, s innen származhatnak Szent-Kereszt, Keresztur stb. faluk nevei. — Nyomat leltem annak, hogy Géza király a czinkotai csata után, a Pestmegyében fekvő két Tura helység egyikét a keresztet rendnek ajándékozván, az egyik Keresztur nevet kapott.

A keresztrend tagjai még Zsigmond korában is fehér mezőben veres keresztet viseltek, s hogy számuk tetemes volt, kitetszik abból, hogy Zsigmond ugynevezett Regestrum bellicumában az rendeltetik, hogy Sz. György zászlója alatt küzdjenek.

Az, hogy Zsigmond korában még mindig létezett a sarkantyúrend is, kétségtelen, mert, midőn karácsony napján (1396.) az Idvezítő izzadási kendője egy darabját nyerte ajándokul a raguzai tanácstól, hálája jeléül a város rectorját Resti Marinót aransarkantyús vitézzé tette. S azt rendelte, hogy e disz átszálljon Resti Marino minden hivatalbeli utódjára is.

A sárkányrend, mellyet Cilley Borbálavali eljegyzése emlékére alapított (1408.), a sarkantyú- s keresztrendek egyesítése volt.

A lovagok kötelesek valának a pogányok, lázadók, hitehagyottak, szóval a hit és király minden ellenségei ellen harcolni. A rendjelt kettős arany lánczón lógó kereszt, mellyen felül álló koronás sárkány volt, képezé. A keresztben hosszant: *O quam misericors est Deus* (O mily irgalmas az Isten); keresztben pedig: *Pius et justus* (kegyes s igazságos) szavak voltak bevésve.

A sárkányrend első tagjai a következők voltak: *Lazarevics István*, szerb despota; *Cillei Herman* s *Fridrik*, grófok; *Gara Miklós*, nádor; *Stibor*, volt erdélyi vajda; *Thamáty János* s zántói *Laczak Jakab*, erdélyi vajdák; *Maróthy János*, machói bán; *Ozoray Fülöp*, szörényi bán *); *Széchy Miklós*, kir. főkincstárnok; *corbaviai Nádasdy Károly*, országos főkincstárnok; *széchenyi Konya Simon*, kir. főajtón-álló; *Corbaviai János*, kir. főasztalnokmester; *Alsóán János*, főpohárnok; *lévai Cseh Miklós*, főlovászmester; *Csák Miklós*, volt erdélyi vajda; *Bessenyei Péter* s *Péchy Pál*, volt horvát s dalmát bánok; *Nádasdy Mihály*, székelyek grófja; *Perényi Péter*, mármarosai főispán; *Perényi Imre*, a kir. iroda titkára; *Chap Endre* s *Gara János*, a Mária királyné hintója mellett elvérzett nádor fia.

A rend tagjai (kiknek mindig a legelőbbkelőbb főurakból kellett választatni) mindenkor szabadon bemehettek a királyhoz, s csak a rendből választott bíróság által ítélthettek el. E bíróságtól magához a királyhoz történt a fölebbezés. A lovagok fölvételékkor rendíthetetlen hűséget esküdtek a királynak s családjának; mert Zsigmond e diszjel, valamint az általa behozott cimerez nemesség által is, főleg oda iparkodott, hogy minél több támaszt szerezessen, a vele gyakran daczolt, sőt nyíltan ellenkező olygarchák irányában.

Noha Zsigmond a rend alapító okmányában azt fejezte ki, hogy minden király, midőn a trónra lép, esküt tegyen annak további fentartására nézve, még sem maradt az fenn soká, minek egyik oka volt az, hogy Zsigmond később több oly egyént (mint például Vlád oláh vajdát) vett fel a rend lovagjai közé, hogy a hon jelesebb fiai épen nem vágytak, az illy kinevezések által becsét veszített rend tagjai sorába lépni.

Albert még nevezett ki néhány lovagot, de Ulászló már nem, s így csakhamar elenyészett a sárkányrend, mellynek utolsó emléke, a budai volt

sárkány című korcsma a Szent Gellért-hegy közelében, a mult század vége felé omlott össze.

Ugyanis a Lazarevicsek budai palotáján (a Szent Gellérthegy aljában), melly később a Brankovicoké lőn, nagy kősárkány levén látható, — a ház, melly a palota helyén épült, mindig sárkányháznak neveztetett; midőn ott később korcsma épült, ennek cimere is sárkány lőn.

Beszéltem Nándorfehérvárott egy öreg szerbvel, ki ifjabb éveiben, midőn még mint kereskedő Budára járt, mindenkor e sárkányhoz címzett korcsmába, melly ősi fejedelmeinek palotája helyén állott, szokott volt szállani. Most e korcsma helyén az oroszlanhoz címzett korcsma áll.

Azt, hogy aransarkantyús vitézeket a legujabb időkig minden magyar király szokott koronázásakor fölavatni, tudni fogják olvasóink, — kiket óvjon meg az Isten a házi sárkányoktól s házi kereszttektől.

Remellay Gusztáv.

Egyveleg.

Az élet éjszakája. A mint valaki a halál eszméjét fölfogta, épen úgy használta az életet is. Élnie kell előbb az embernek a szó valódi értelmében, hogy tanuljon meghalni. S mert kevés ember tanul meghalni, nem csuda, ha valóban nagyszerűen csak igen kevesen mulnak ki. *Mózes*, megpillantván Kanaánt, kimult a nélkül, hogy az ígérlet földjére lépett volna. Halála valóban tragikai. — *Augustus* császár ezt mondá végperceiben: „Ha jól játszám szerepemet, kiáltatok éljent. Halála *elmés* volt.“ — *Winkelried* Arnold meztelen mellét egész lánssa-erdőnek szegezvén, *hősileg* mult ki. — *Leonidas* mint rabszolga halt meg, vakon engedve a törvény holt betűjének. Élete *lemondással* végződött. — *Talleyrand*, mint *gyáva* iskolás gyermek hagyta el a világot, sirt és ordított, hogy a verést elkerülhesse. — *Wallenstein* némán fogadta el a halálos döfést; *olly némán, mikép élt.* — *Rousseau* a halál közéletét érezvén, ablakhoz viteté magát, hogy a természettől *elbucszhassék.* — *Herder* tollal kezében halt meg, melylyel épen ódát irt *az Istenhez.* — *I. György*, Anglia királya, e szókat mondá halála pillanatában: „C'est fait de moi!“ (Végem van!) — *Goethe* végszavai ezek valának: „Több világot.“ — *Swift* pedig ezt mondá: „Vive la bagatelle!“ (Éljen a haszontalanság!) — Midőn *Custinet* a nyaktilóhoz vezeték, „Halálra vele!“ ordítá a nép, mire ő hidegen ezt válaszolá: „Mit siettek pimaszok, később indulva is utólrhettek.“ — „Reszketsz?“ szóla egy katona *Baillyhez*, midőn vesztőhelyre vezetteték. „Hogyne?“ felelé *Bailly*, „hiszen nagyon hideg van.“ — *Archimedes* az öt megtámadó orgyilkosokat csak arra kéré, hogy matematikai műszereit kíméljék. — Egy rozzant házban betegen fekvő *irlandi*, midőn fölszólították *a távozásra*, mivel a ház össze fog dőlni, hidegen csak ezt válaszolá: „Mi közöm nekem a ház összeomlásához ott, hol én csak mint zsellér lakom.“ — Egyik francia, ki fekete dominóban jelent meg egy álarczos dalidóban, ott guta-ütés által földre terítettvén, haldokolva e szókat mondá: „Beati, qui in domino moriuntur.“ — Egy más francia pedig vendégek közt időzve, rozsul levén, e szavak után adá ki lelkét: „Bocsánat uraim, hogy önöket csak egy pillanatig is háborgatám.“ — „A halál pillanatában minden ember eredeti,“ mondá *Jean Paul*, s talán igaza van. (Entrées Emil után.) *Korányi V.*

Adomák.

x. Az irgalmas-szerzet hazánkban szélesb elterjedése óta olly népszerűségnek örvend, mit még más vallásuk is a magyar nép türelmességének nem kis dicséretére gyakori szives részvét, sőt tetteles hozzájárulás által is tanusítanak, azonban minden üdvös dolognak akadályokkal kell küzdeni, míg megszilárdulhat. Midőn a betegek számára szokásos kéregetések alkalmával ezen jó szerzetesek egyike a vidéken egy földesuri háznál megjelenne, a házi ur elég gyöngédtelenül őt mind azon illetlenségekben részelteté, mit szegényebb sorsu szerzetesek irányában magoknak némelylek megengedhetőnek vélnek. A barát nagy béketűréssel hallgatá a pizkolódást, midőn végre az uri ember a szóból kifogya, kérdé „no hát mit ácsorog? mit vár?“ mire ez „tekintetes ur, én már magam részére eleget kaptam, most még honn lévő társaim számára várom az üzenetet, ha már egyebet nem kaphatok.“ Az uri ember a szerzetesnek tanusított kitartásánál észére tért, s olly bő alamizsnát adott, mint senki más a vidéken.

x. Fehérvárra ment fuvarba a zalai ember, azon megyéből, hol még most is megvan az a régi jó szokás, hogy a magyar ember a szalonna reggelit vagy a töltött káposztát oda nem adja a világ minden cukros kávéjáért, tudta ezt nagyon jól a mi emberünk is, hanem azért a fehérvári kávéházban kocsisának szinte parancsolt egy adagot. Jancsi, hol egy kézre hol kettőre fogja a poharat s csak szoritja magába a kávé s minden korty után csinál olly képet, mint mikor sógoraink a jól megfűszerezett paprikást kóstolják meg, végre nagy nehezen lenyomta az egész adagot csupa becsületből.

Az ur, ki nagyon jól mulatta magát az egész evés alatt, kérdé:

„Jó volt-e Jancsi?“

„Jó bizom, t. uram.“

„Iszol-e hát még egy pohárral?“

„Kell a fenyőnek“ — volt az elég világos válasz Jancsi részéről.

x. *Barcsai* Ábrahám a költő és testőr-ezredes, a mult század végén egy kolozsvári fényes bálban X-né, derék magyar színésznővel sétált karöltve. Ez soknak feltűnt, s összesúgtak körülötte. Barcsai ezt észrevevén, gr. N. barátjához fordult, s olly hangosan, hogy mindenki meghalhatta, mondá:

„Ezt csak azért vezetem,
Mert szeretem nemzetem.“

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.

* A szörényi bánúság Orsova vidékén, a machói a Száván túl a mai Szerbiában volt.